YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (laajennettu kolmas jaosto)

12 päivänä joulukuuta 2000 *

Asiassa T-296/97,

Alitalia — Linee aeree italiane SpA, kotipaikka Rooma (Italia), edustajinaan asianajajat F. Sciaudone ja G. M. Roberti, Napoli, asianajaja M. Siragusa, Rooma, asianajaja G. Scassellati Sforzolini, Bologna, asianajaja M. Beretta, Bergamo, ja asianajaja F. M. Moretti, Venetsia, sekä aluksi asianajaja A. Tizzano, Napoli, ja asianajaja M. Bay, Milano, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto Elvinger, Hoss & Prussen, 2 place Winston Churchill,

kantajana,

vastaan

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään oikeudellisen yksikön virkamies D. Triantafyllou, avustajinaan asianajajat A. Abate ja E. Cappelli, Rooma, prosessiosoite Luxemburgissa c/o oikeudellisen yksikön virkamies C. Gómez de la Cruz, Centre Wagner, Kirchberg,

vastaajana,

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

jota tukevat

Air Europe SpA, kotipaikka Gallarate (Italia), edustajinaan asianajajat L. Pierallini ja A. Costantini, Rooma, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto A. Lorang, 51 rue Albert 1er,

ja

Air One SpA, kotipaikka Chieti (Italia), edustajinaan asianajaja M. Merola, Rooma, ja asianajaja A. Sodano del Foro Adele, Napoli, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto A. Lorang, 51 rue Albert 1er,

väliintulijoina,

jossa kantaja vaatii Alitalia-yhtiön pääomapohjan vahvistamisesta 15 päivänä heinäkuuta 1997 tehdyn komission päätöksen 97/789/EY (EYVL L 322, s. 44) kumoamista,

EUROOPAN YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN (laajennettu kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja K. Lenaerts sekä tuomarit J. Azizi, R. M. Moura Ramos, M. Jaeger ja P. Mengozzi,

kirjaaja: hallintovirkamies J. Palacio González,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 27.6.2000 pidetyssä suullisessa käsittelyssä esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Riidan perustana olevat tosiseikat

1 Kantaja on lentoyhtiö, josta 1.7.1996 noin 90 prosenttia omisti Italian valtion holdingyhtiö Istituto per la ricostruzione industriale SpA (jäljempänä IRI) ja loppuosan yksityiset sijoittajat.

2 Kantaja pitää hallussaan viidettä sijaa eurooppalaisten lentoyhtiöiden joukossa lennettyjen matkustajakilometrien osalta edellään British Airways, Lufthansa, Air France ja KLM. Sen liikevaihto, joka oli noin 7 830 miljardia Italian liiraa (ITL) vuonna 1996 (noin 4 miljardia euroa), on verrattavissa SAS:n liikevaihtoon, ja se on vähän pienempi kuin Swissairin liikevaihto. Yhtiön verkosto kattaa pääasiassa Italian ja Euroopan, mutta lisäksi siihen kuuluu 40 mannertenvälistä kohdetta Pohjois- ja Etelä-Amerikassa, Afrikassa sekä Lähi- ja Kaukoidässä.

3 Kantajalla on osuuksia myös muissa lentoyhtiöissä. Se omistaa esimerkiksi kokonaan Avianovan, josta on tullut heinäkuussa 1956 Alitalia Team SpA (jäljempänä Alitalia Team), ja 45 prosenttia tilauslentoyhtiöstä nimeltä Eurofly sekä 27,61 prosenttia Air Europesta. Kanteen nostamisajankohtana Alitalia omisti vielä 30 prosenttia Unkarin kansallisesta lentoyhtiöstä Malevista.

4 Kantajalla on myös jonkin verran omistuksia yhtiöissä, joiden toiminta liittyy lentoliikenteeseen. Lentomatkustajien ja -rahdin kuljetus edustaa kuitenkin 92:ta prosenttia koko konsernin liikevaihdosta.

5 Kantaja kärsi 1990-luvun alussa riittämättömästä pääomapohjasta. Samaan aikaan kantaja kohtasi vaikeuksia Persianlahden sodan, vuosina 1992 ja 1993 lentoliikenteessä vallinneen laman ja lentoliikennemarkkinoiden vapautumisesta johtuvan kasvavan kilpailun vuoksi. Kantajan keskimääräinen tuotto (yield) laski sen vuoksi 22 prosentilla vuosina 1990—1995. Kantaja ryhtyi tämän takia vähentämään kustannuksiaan ja lisäämään tuottavuuttaan erityisesti vähentämällä kenttähenkilökuntaansa. Tämän seurauksena käyttökustannukset tarjottua tonnikilometriä kohden vähenivät 13 prosentilla ja tarjottujen tonnikilometrien määrä työntekijää kohden kasvoi 60 prosentilla vuosina 1990—1995.

6 Pyrkimyksistään huolimatta kantaja ei ole kyennyt muuttumaan jälleen kannattavaksi. Sen velat kasvoivat 653 miljardista ITL:sta vuonna 1990 3 420 miljardiin ITL:aan vuonna 1995 aiheuttaen huomattavia rahoituskustannuksia.

7 Kantajan kumulatiiviset tappiot olivat 905 miljardia ITL 31.3.1996 ja yhtiön nettovarat olivat vähentyneet 150 miljardiin ITL:aan. Tämä johti siihen, että kantaja teki vuoden 1996 heinäkuussa vuosia 1996—2000 koskevan rakenneuudistussuunnitelman, johon liittyi myös hanke, jossa IRI lisäisi merkittävästi kantajan pääomaa.

8 Rakenneuudistussuunnitelmaan sisältyi kaksi vaihetta eli tervehdyttämisvaihe (vuodet 1996—1997) ja kehittämisvaihe (vuodet 1998—2000).

9 Tervehdyttämisvaiheen tarkoituksena oli vähentää kantajan käyttökustannuksia ja saattaa sen velkaantumisaste omaan pääomaan nähden kohtuulliselle tasolle. Tähän vaiheeseen kuului tästä syystä sekä taloudellisia että liikkeenjohdollisia toimenpiteitä. Liikkeenjohdollisten toimenpiteiden tarkoituksena oli saada yritys kilpailukykyiseksi lyhyellä aikavälillä pyrkimällä kolmeen päätavoitteeseen: kustannusten vähentämiseen, tulojen optimointiin ja muista kuin strategisista toiminnoista luopumiseen.

10 Kustannuksia oli tarkoitus vähentää parantamalla tuottavuutta ja palkkakustannuksia hillitsemällä. Yhtiön ja ammattijärjestöjen edustajien välillä 19.6.1996 tehdyllä sopimuksella oli tarkoitus vähentää kustannuksia yli 1 000 miljardilla ITL:lla viisivuotiskautena 1996—2000. Tämän palkkakustannusten alentumisen vastineeksi kantajan työntekijöiden oli tarkoitus saada Alitalian osakkeita 310 miljardin ITL:n arvosta (mikä merkitsee yhtiölle 520 miljardin ITL:n kustannuksia veroineen ja sosiaaliturvamaksuineen), mikä vastaa työvoimakustannuksissa saavutettua vuosittaista säästöä. Suunnitelma sisälsi myös sellaisen kantajan kokonaan omistaman itsenäisen yhtiön perustamisen, joka palkkaisi matkustamohenkilökuntaa vähemmän edullisin ehdoin. Tämä uusi yhtiö, jonka nimeksi tuli Alitalia Team, perustettiin 23.7.1996.

11 Komissiolle heinäkuussa 1996 ilmoitettuun suunnitelmaan sisältyvinä taloudellisina toimenpiteinä kantajan pääomaa aiottiin korottaa yhteensä 3 310 miljardilla ITL:lla, joka koostui ennen vuoden 1996 loppua maksettavasta IRI:n 1 500 miljardin osuudesta, toisesta vuonna 1997 maksettavasta 1 500 miljardin erästä ja niistä 310 miljardista, jotka vastaavat henkilöstön osuutta yritykseen sijoitettavasta pääomasta edellä 10 kohdassa esitetyn mukaisesti. Ensimmäiseen 1 500 miljardin erään sisältyi 1 000 miljardia, jotka IRI oli jo maksanut kantajalle kesäkuussa 1996 ennakkoon.

12 Kehittämisvaihe puolestaan perustui pääasiassa Malpensan jatkoyhteysalueen käyttöönottoon vuodesta 1998 alkaen. Suunnitelman mukaan Malpensan lentokentän kehittämisen ansiosta kantaja pääsisi parempaan asemaan yhdellä

Euroopan tärkeimmistä ja rikkaimmista markkinoista eli Pohjois-Italian markkinoilla. Malpensan kentän perustamiseen liittyi kantajan verkoston silloisena ytimenä toimineen Rooman Fiumicinon kentän terminaalin uudelleenjärjestäminen. Kehittämisvaiheen aikana kantaja aikoi myös aloittaa sukkulaliikenteen Italian tärkeimmillä sisäisillä reiteillä, järjestää uudelleen kansainvälisen verkostonsa, kehittää liittoutumia ulkomaisten kumppaniensa kanssa ja lisätä lentokalustoaan.

Hallinnollinen menettely

13 Italian viranomaiset ilmoittivat 29.7.1996 päivätyllä kirjeellä komissiolle rakenneuudistussuunnitelmasta. Italian viranomaisten mukaan kyse oli suunnitelmasta, jonka päätarkoituksena oli valmistella kantajan yksityistämistä. Suunnitelma ei sisältänyt tukea.

14 Komissio ilmoitti 9.8.1996 päivätyllä kirjeellä Italian viranomaisille, että toimenpidettä tutkittaisiin EY:n perustamissopimuksen 92 artiklan (josta on muutettuna tullut EY 87 artikla) määräysten kannalta ja EY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdassa (josta on tullut EY 88 artiklan 2 kohta) määrätyn menettelyn mukaisesti.

15 Komissio päätti 9.10.1996 aloittaa perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun menettelyn suunnitelmaan sisältyvien pääomankorotusten suhteen. Se ilmoitti tästä Italian viranomaisille 21.10.1996 päivätyllä kirjeellä, joka julkaistiin 16.11.1996 Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä (EYVL C 346, s. 13; jäljempänä 16.11.1996 julkaistu tiedonanto).

16 Komissio selitti 16.11.1996 julkaistussa tiedonannossa, että menettelyn aloittamisen perusteena olivat IRI:ltä peräisin olevat pääomapanokset, jotka voidaan määritellä perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla valtion varoista myönnetyiksi, ja komission vakavat epäilykset siitä,

— että kysymyksessä on tuki, kun otetaan huomioon heikot mahdollisuudet maksaa tyydyttävällä tavalla IRI:ltä saadulle rahoitukselle tuottoa,

— voidaanko mahdollista tukea myöntää perustamissopimuksen 92 artiklan 2 ja 3 kohtaan sisältyvien poikkeusten perusteella.

17 Komissio turvautui riippumattomaan konsulttiyritykseen (Ernst & Young) tietojen keräämiseksi useista seikoista, joiden suhteen se oli ilmaissut epäilyksensä.

18 Italian viranomaiset esittivät 21.11.1996 päivätyssä kirjeessään huomautuksensa perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdan mukaisen menettelyn aloittamisesta.

19 Menettelyn aloittamisen jälkeen Ison-Britannian, Tanskan, Norjan ja Ruotsin hallitukset, kahdeksan kantajan kanssa kilpailevaa lentoyhtiötä ja kaksi yhdistystä esittivät huomautuksensa asiassa.

20 Komission konsultit luovuttivat 11.12.1996 kertomuksensa alkuperäisestä suunnitelmasta. Konsultit katsoivat, että rakenneuudistussuunnitelma muistuttaa

enemmän "turnaround plania" (jäljempänä tervehdyttämissuunnitelma) kuin "business plania" (jäljempänä strateginen suunnitelma) siten, että sijoittajan tällaisessa tilanteessa vaatima vuotuinen vähimmäistuottoprosentti eli "hurdle rate" (jäljempänä vähimmäistuottoprosentti) sijoittuu 30 ja 40 prosentin välille. Suuruudeltaan 3 000 miljardin ITL:n pääomasijoituksen sisäinen tuottoprosentti, sellaisena kuin se on laskettuna uudelleen kantajan esittämien tekijöiden huomioonottamisen jälkeen, vaihtelee – 12,5 prosentin ja + 25,7 prosentin välillä aina eri skenaarion mukaan (maksukyvyttömyyden aiheuttamien kustannusten mukaanottaminen tai poisjättäminen, varhaiseläkkeelle siirtymistä koskevan ohjelman rahoituksen — valtiolta vai yhtiöltä — mukaanottaminen tai poisjättäminen, erilaiset oletukset, jotka koskevat kassavirran kasvuprosenttia vuoden 2000 jälkeisen ajan osalta ja IRI:n osuutta kantajan pääomasta vuoteen 2000 mennessä). Se jää konsulttien mukaan kaikissa tapauksissa huomattavasti pienemmäksi kuin vaadittu vähimmäistuottoprosentti, kun otetaan huomioon riskit, jotka sijoittaja joutuu ottamaan.

21 Komission konsultit toteavat kertomuksessaan, että kantajan työntekijöiden varhaiseläkkeelle siirtymistä koskeva ohjelma, jota rahoitettaisiin Italian valtion budjetista noin 160 miljardilla ITL:lla, voi sisältää valtiontukea.

22 Konsulttien kertomus annettiin tiedoksi Italian hallitukselle 12.12.1996. Italian viranomaiset esittivät 20.12.1996 päivätyssä asiakirjassa huomautuksia kyseisestä kertomuksesta.

23 Huomautukset, joita valtiot ja ne kolmannet, joita asia koskee, olivat toimittaneet 16.11.1996 julkaistun tiedonannon jälkeen, toimitettiin myös Italian viranomaisille, jotka esittivät niihin vastauksensa 15.1.1997 päivätyllä kirjeellä. Italian viranomaiset korostavat kyseisessä kirjeessä kertaalleen, ettei kantajan rakenneuudistussuunnitelma sisällä valtiontukea.

24 Komissio ilmoitti hallussaan olevien tietojen ja erityisesti konsulttien 11.12.1996 antaman kertomuksen perusteella 22.1.1997 päivätyllä kirjeellä Italian viran-

omaisille ja kantajan johdolle, että ilmoitettu yhtiön rakenneuudistussuunnitelma ei ollut riittävä myönteisen päätöksen tekemiseksi asiassa ja että lisätietojen saaminen oli välttämätöntä, jotta tarpeellisia muutoksia voitaisiin tutkia. Asiasta pidettiin tältä osin 24.1.1997 Roomassa kokous komission, kantajan ja kummankin konsulttien välillä.

25 Kantaja toimitti vuoden 1997 helmikuussa komissiolle muutetun version rakenneuudistussuunnitelmasta. Siihen sisältyivät pääasiassa seuraavat toimenpiteet:

— kantajan liikennöimien reittien ja lentojen lukumäärän vähentäminen vuodesta 1997 alkaen lähes 10 prosentilla, jolloin vähennettyjen lentojen kokonaismäärä olisi noin 27 000 vuodessa

— lentokaluston säilyttäminen tuolloisella tasolla rakenneuudistussuunnitelman loppuun asti

— suunnitellun osakepääoman korotuksen kokonaissumman alentaminen 3 000 miljardista 2 800 miljardiin ITL:aan, mikä johtuu pääasiassa pienemmistä investoinneista

— kantajan omistamien Galileo-varausjärjestelmän osuuksien luovuttaminen

— ilma-alusten poistomenetelmän mukauttaminen yhteisön muissa suurissa yhtiöissä käytössä olevaan menetelmään.

26 Komission konsultit toimittivat 21.2.1997 kertomusluonnoksen muutetusta suunnitelmasta. Kyseisessä luonnoksessa tehdään se johtopäätös, että vaikka vuoden 1997 helmikuun suunnitelma näyttää todellakin varovaisemmalta kuin alkuperäinen suunnitelma ja on paljon vähemmän ekspansiivinen, se perustuu kuitenkin useisiin optimistisiin oletuksiin. Konsultit ovat tästä syystä sitä mieltä, että vähimmäistuottoprosentti ei voisi olla alle 30 prosenttia toimenpiteeseen liittyvien merkittävien riskien takia. Konsulttien mukaan tämä prosenttiluku on paljon suurempi kuin sisäinen tuottoprosentti, joka sijoittuu 13,2 prosentin ja 26,9 prosentin välille, vaikka viimeksi mainittu onkin merkittävästi parantunut suunnitelman muutosten ansiosta.

27 Italian viranomaiset esittivät komissiolle 25.3.1997 toimittamassaan asiakirjassa ja 3.4.1997 päivätyssä kirjeessä huomautuksia konsulttien 21.2.1997 päivätystä kertomusluonnoksesta.

28 Kokouksessa, joka pidettiin 8.4.1997 Brysselissä komission ja kantajan kesken, kantaja ilmoitti olevansa valmis ottamaan vastattavakseen varhaiseläkkeelle siirtymistä koskevan ohjelman välittömät kustannukset, jos komissio katsoisi, että suunnitelma olisi markkinataloussijoittajan toimintaan perustuvan arviointiperusteen mukainen (kantajan 15.4.1997 päivätty kirje komissiolle). Italian liikenneministeriön 17.4.1997 päivätyssä kirjeessä vahvistettiin lisäksi seuraavaa: "Alitalia on ilmoittanut komissiolle olevansa valmis ottamaan vastattavakseen koko vuosina 1995—1997 tapahtuvaa varhaiseläkkeelle siirtymistä koskevan ohjelman, jos tämä on edellytys sille, että pääomankorotus hyväksytään toimenpiteenä, joka on markkinataloussijoittajan toimintaan perustuvan arviointiperusteen mukainen."

29 Komissio ilmoitti 18.4.1997 päivätyssä kirjeessään kantajalle ja Italian hallitukselle, ettei se voinut tehdä tässä asiassa markkinataloussijoittajaperiaatteeseen

perustuvaa myönteistä päätöstä. Tämän kirjeen jälkeen Italian viranomaisten, kantajan ja komission välillä pidettiin useita kokouksia.

30 Komissio lähetti 14.5.1997 kantajalle 16.5.1997 pidettävää kokousta varten epävirallisen asiakirjan, joka sisälsi toisaalta harkittavissa olevia suuntaviivoja kantajan rakenneuudistussuunnitelman parantamiseksi kohtuullisen varmuuden saavuttamiseksi suunnitelman toteuttamiskelpoisuudesta ja toisaalta tietoja niistä edellytyksistä, joilla kantajalle maksettava valtiontuki voitaisiin hyväksyä. Yksi asiakirjassa mainituista "ratkaistavista kysymyksistä" oli "varhaiseläkkeelle siirtymisestä aiheutuvien kustannusten kohtelu". Asiakirjassa todettiin tältä osin seuraavaa:

"Italian hallituksen on annettava vakuutuksensa siitä, että Alitalia ottaa suoraan vastattavakseen kyseiset kustannukset vuosina 1995—2001. Italian valtion tältä osin jo maksamat määrät on maksettava korkoineen takaisin valtiolle ennen komission päätöstä."

31 Vuoden 1997 touko- ja heinäkuussa pidetyt kokoukset koskivat muun muassa seuraavia rakenneuudistussuunnitelman muutoksia:

— työvoimakustannusten vähentämisen nopeuttaminen siirtämällä kantajan henkilökuntaa Alitalia Teamiin aiemmin suunniteltua nopeammin

— suunnitellun pääomankorotuksen määrän alentaminen 2 750 miljardiin ITL:aan. Lisäksi pääomankorotuksen jakaminen vastedes kolmeen erään: ensimmäinen, suuruudeltaan 2 000 miljardin ITL:n erä (mukaan lukien

kesäkuussa 1996 ennakkona saadut 1 000 miljardia ITL) maksettaisiin heti myönteisen päätöksen tekemisen jälkeen; toinen, suuruudeltaan 500 miljardin ITL:n erä maksettaisiin toukokuussa 1998 ja kolmas, suuruudeltaan 250 miljardin ITL:n erä maksettaisiin toukokuussa 1999

— kantajan omistamien unkarilaisen yhtiön Malevin ja kuuden Italian alueellisen lentoaseman (Genova, Napoli, Rimini, Firenze, Lamezia Terme ja Torino) osuuksien luovuttaminen.

32 Komission konsultit toimittivat 18.6.1997 komissiolle muutettua rakenneuudistussuunnitelmaa koskevan kertomuksen. Kyse on 21.2.1997 annetun kertomuksen (ks. edellä 26 kohta) lopullisesta versiosta.

33 Italian viranomaiset toimittivat 26.6.1997 komissiolle kantajan rakenneuudistussuunnitelman lopullisen version, "joka sisältää kaikki komission edellyttämät lisämuutokset". Lopulliseen suunnitelmaan sisältyvät kaikki edellä 31 kohdassa kuvaillut muutokset. Samana päivänä päivätyssä kirjeessään "Italian hallitus myöntää, että [rakenneuudistus]suunnitelmaan sisältyy valtion tukitoimenpiteitä", ja se sitoutuu noudattamaan tiettyjä ehtoja.

34 Komission konsultit toimittivat 4.7.1997 täydentävän kertomuksen, jossa otetaan huomioon rakenneuudistussuunnitelmaan tehdyt viimeiset muutokset ja Italian viranomaisten 26.6.1997 päivätty kirje. Konsultit tekevät kertomuksessaan sen johtopäätöksen, että "suunnitelma ei sisällä mitään seikkoja, joiden perusteella se olisi epärealistinen — —, että sitä voidaan pitää toteuttamiskelpoisena ja että sen avulla yhtiö voi päästä tyydyttävään kannattavuuteen". Konsultit katsovat lisäksi, että pääomankorotuksen määrää "voidaan pitää välttämättömänä ja riittävänä suunnitelman tavoitteisiin ja rakenneuudistuspyrkimyksen tarpeisiin nähden".

35 Kantaja siirsi 56,6 miljardia ITL Banca nazionale del lavorossa avatulle suljetulle tilille 4.7.1997 sellaisen sitoumuksen mukaisesti, jonka Italian hallitus oli antanut komissiolle varhaiseläkkeelle siirtymistä koskevan ohjelman osalta. Kantaja nimitti 14.7.1997 kaksi Roomassa toimivaa notaaria varojen valvojiksi tehtävänään maksaa kyseinen määrä Italian valtiolle vastineeksi niistä varhaiseläkkeelle siirtymistä koskevista kannustimista, joita vuosina 1995—1997 oli maksettu 700 työntekijälle.

Riidanalainen päätös

36 Komissio teki 15.7.1997 Alitalia-yhtiön pääomapohjan vahvistamisesta päätöksen 97/789/EY (EYVL L 322, s. 44; jäljempänä riidanalainen päätös), jonka sisältö esitetään seuraavassa tiivistetysti.

37 Komissio kuvailee ensin sitä huolestuttavaa taloudellista tilannetta, jossa kantaja oli vuonna 1996 ja joka antoi aiheen rakenneuudistussuunnitelman toteuttamiseen, ja kuvailee sitten kyseisen suunnitelman sisältöä ja niitä muutoksia, joita siihen tehtiin hallinnollisen menettelyn kuluessa.

38 Komissio toteaa, että neuvotteluissa, joita se kävi Italian hallituksen kanssa, viimeksi mainittu antoi useita sitoumuksia, jotka koskevat kantajan rakenneuudistussuunnitelman toteuttamista. Nämä sitoumukset on edellytysten muodossa kirjattu riidanalaisen päätöksen päätösosaan.

39 Komissio katsoo, että yhteensä 2 750 miljardin ITL:n suuruinen pääomasijoitus, jonka IRI aikoo suorittaa kantajan hyväksi, on perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdassa ja Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen (jäljempänä ETA-sopimus) 61 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu valtiontuki. Riidanalaisessa pää-

töksessä mainitaan tältä osin seuraavaa: "Alitalian pääomaan tehtävän 2 750 miljardin [ITL:n] sijoituksen sisäinen tuottoprosentti on IRI:n osalta lähellä 20:tä prosenttia, kun otetaan huomioon, että Alitalia otti välittömästi huolehtiakseen varhaiseläkkeisiin liittyvistä kustannuksista. Tämä sisäinen tuottoprosentti jää alle — — vähimmäistuottoprosentin — —, jota markkinoilla vallitsevien lakien mukaan toimiva sijoittaja vaatisi ryhtyäkseen kyseiseen pääomasijoitukseen. Näin ollen komissio on sitä mieltä, että markkinataloudessa toimivan sijoittajan periaatetta ei noudateta tässä tapauksessa" (VII osan 8. kohta).

40 Komissio toteaa ensin, ettei perustamissopimuksen ja ETA-sopimuksen muita poikkeusmääräyksiä voida soveltaa, ja tutkii sitten, missä määrin perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan c alakohdassa ja ETA-sopimuksen 61 artiklan 3 kohdan c alakohdassa määrätyt edellytykset täyttyvät.

41 Komissio tutkii tältä osin, täyttääkö kantajan pääoman korottaminen 2 750 miljardilla ITL:lla perustamissopimuksen 92 ja 93 artiklan ja ETA-sopimuksen 61 artiklan soveltamisesta ilmailualan valtiontukeen annetussa komission tiedonannossa (EYVL 1994, C 350, s. 5; jäljempänä ilmailualaa koskeva tiedonanto) asetetut edellytykset.

42 Komissio toteaa, että rakenneuudistussuunnitelman tarkoituksena on palauttaa kantajan kilpailukyky ja mahdollistaa sen yksityistäminen ja että Italian viranomaiset ovat sitoutuneet varmistamaan täysimittaisesti suunnitelman toteuttamisen. Komission mukaan pääomankorotus johtaa velkaantumisen selvään vähentymiseen ja rahoitusrakenteeseen, joka on verrattavissa useimpien yhtiön kilpailijoiden rahoitusrakenteeseen. Komissio toteaa lisäksi, että suunnitelma sellaisenaan riittää takaamaan kantajan selviytymisen ja menestyksen. Lisäksi komissio arvioi, että Italian viranomaisten antamat sitoumukset poistavat ne huolet, jotka komissio oli ilmaissut aloittaessaan hallinnollisen menettelyn.

43 Komissio on sitä mieltä, ettei tuki johda kantajan pääoman liialliseen korottamiseen. Kyseinen 2 750 miljardin ITL:n yhteissumma on komission mukaan todellakin tarpeellinen suunnitelman mukaisten rakenneuudistuskustannusten, jotka on arvioitu 900 miljardiksi ITL:ksi, kattamiseksi ja yhtiön velkojen, joita oli 3 420 miljardia ITL vuoden 1995 lopussa — kun oma pääoma oli 422 miljardia — alentamiseksi kohtuulliselle tasolle. Komissio katsoo lisäksi, etteivät sen hallussa olevat tiedot viittaa siihen, että tuen myöntäminen voisi johtaa perustamissopimuksen määräysten vastaiseen tulokseen.

44 Komissio toteaa lopuksi yleisesti yhteisön edun huomioon ottaen, että "Alitalian pääomapohjan vahvistaminen ja rakenneuudistus edistävät osaltaan ilmakuljetusalan toimintaa yhteisössä ja Euroopan talousalueella erityisesti, koska toisaalta Alitalia näyttää olevan tärkein kuljetusyhtiö yhdessä tärkeässä yhteisön osassa ja toisaalta useiden suurien yhteisön lentoyhtiöiden olemassaolo takaa tasapainoisen kilpailutilanteen" (riidanalaisen päätöksen VIII osan viimeinen kohta).

45 Riidanalaisen päätöksen 1 artiklan mukaan Italian valtion kantajalle pääomankorotuksena myöntämää yhteissummaltaan 2 750 miljardin ITL:n suuruista tukea, jonka tarkoituksena on varmistaa yhtiön rakenneuudistus komissiolle 29.7.1996 ilmoitetun ja 26.6.1997 mukautetun suunnitelman mukaisesti, pidetään yhteismarkkinoille soveltuvana ja ETA-sopimuksen mukaisena perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan c alakohdan ja ETA-sopimuksen 61 artiklan 3 kohdan c alakohdan nojalla sillä ehdolla, että Italian viranomaiset noudattavat kyseisessä artiklassa lueteltuja kymmentä sitoumusta. Komissio pahoittelee kuitenkin, että Italian hallitus on myöntänyt kantajalle kesäkuussa 1996 1 000 miljardin ITL:n suuruisen ennakon ensimmäisestä 2 000 miljardin ITL:n suuruisesta erästä ja EY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan (josta on tullut EY 88 artiklan 3 kohta) vastaisesti.

46 Riidanalaisen päätöksen 2 artiklassa todetaan, että pääoman korotuksen toisen (500 miljardin ITL:n suuruisen) erän ja kolmannen (250 miljardin ITL:n suuruisen) erän maksaminen riippuu kyseisten sitoumusten noudattamisesta sekä

rakenneuudistussuunnitelman tehokkaasta toteuttamisesta ja suunnitelmassa ennakoiduista tuloksista. Italian hallituksen on esitettävä komissiolle ennen toisen ja kolmannen erän maksamista toukokuussa 1998 ja toukokuussa 1999 kertomus, jonka perusteella komissio voi laatia huomautuksensa valitsemansa riippumattoman konsultin avustuksella.

47 Riidanalaisen päätöksen 3 artiklan mukaan 1 artiklassa tarkoitetut sitoumukset ja edellytykset koskevat sekä kantajaa että Alitalia Teamia.

48 Riidanalainen päätös annettiin tiedoksi Italian hallitukselle 31.7.1997 päivätyllä kirjeellä ja se julkaistiin Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä 25.11.1997.

Oikeudenkäyntimenettely ja asianosaisten vaatimukset

49 Kantaja nosti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen 26.11.1997 jättämällään kannekirjelmällä riidanalaista päätöstä koskevan kumoamiskanteen.

50 Komissio teki erillisellä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen 22.12.1997 toimittamallaan asiakirjalla oikeudenkäyntiväitteen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 114 artiklan 1 kohdan mukaisesti.

51 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin (laajennettu neljäs jaosto) päätti 15.7.1998 antamallaan määräyksellä käsitellä oikeudenkäyntiväitteen pääasian yhteydessä.

52 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen laajennetun kolmannen jaoston puheenjohtajan 18.5.1999 antamalla määräyksellä Air Europe, Air One ja Lauda Air hyväksyttiin väliintulijoiksi tukemaan komission vaatimuksia. Laajennetun kolmannen jaoston puheenjohtajan 1.2.2000 antamalla määräyksellä Lauda Air kuitenkin poistettiin väliintulijoiden joukosta.

53 Air One ilmoitti 16.7.1999 päivätyllä kirjeellä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle, ettei se aikonut esittää kirjallisia huomautuksia. Air Europe toimitti 11.10.1999 väliintulokirjelmänsä, jonka johdosta asianosaiset esittivät huomautuksensa.

54 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin (laajennettu kolmas jaosto) päätti esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella aloittaa suullisen käsittelyn ja se esitti työjärjestyksen 64 artiklan mukaisina prosessinjohtotoimenpiteinä useita kirjallisia kysymyksiä, joihin vastattiin annetussa määräajassa.

55 Asianosaisten suulliset lausumat ja vastaukset ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kysymyksiin kuultiin 27.6.2000 pidetyssä istunnossa. Väliintulijoina olevat Air Europe ja Air One jäivät pois kyseisestä istunnosta, johon heidät oli kutsuttu.

56 Kantaja vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— kumoaa riidanalaisen päätöksen kokonaisuudessaan

— toissijaisesti

— kumoaa riidanalaisen päätöksen 1 artiklan 2—8 kohdassa asetetut tuen hyväksymisen edellytykset

— kumoaa edellytyksen, jolla kantajalle asetetaan velvollisuus ottaa vastattavakseen asetuksella nro 546 säädetystä varhaiseläkkeelle siirtymistä koskevasta järjestelmästä aiheutuvat kustannukset

— velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

57 Komissio vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— toteaa, että kanne on jätettävä tutkimatta tai että se on perusteeton

— velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

58 Air Europe vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— hyväksyy komission vaatimukset

— velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, mukaan lukien väliintulijan oikeudenkäyntikulut.

Tutkittavaksi ottaminen

59 Oikeudenkäyntiväitteensä tueksi komissio toteaa, että kanne on nostettu myöhässä. Komissio mainitsee vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenevän, että toisaalta sen, joka saa tietää itseään koskevasta säädöksestä, on pyydettävä koko tekstiä kohtuullisessa ajassa, ja että toisaalta kanteen nostamisen määräaika alkaa kulua siitä, kun kolmannella, jota asia koskee, on tiedossaan säädöksen tarkka sisältö ja perustelut siten, että hän kykenee hyödyntämään kanneoikeuttaan (asia 236/86, Dillinger Hüttenwerke v. komissio, tuomio 6.7.1988, Kok. 1988, s. 3761; asia C-102/92, Ferriere Acciaierie Sarde v. komissio, määräys 5.3.1993, Kok. 1993, s. I-801, 19 kohta; julkisasiamies Cosmasin ratkaisuehdotus asiassa C-309/95, komissio v. neuvosto, tuomio 19.2.1998, Kok. 1998, s. I-655, I-657, 35 ja 38 kohta ja asia T-465/93, Consorzio gruppo di azione locale "Murgia Messapica" v. komissio, tuomio 19.5.1994, Kok. 1994, s. II-361).

60 Komissio väittää siitä, tunsiko kantaja tarkasti riidanalaisen päätöksen sisällön ja perustelut, että Italian pysyvän edustuston komissiolle lähettämästä 1.8.1997 päivätystä kirjeestä, joka koskee riidanalaiseen päätökseen sisältyviä kantajaa koskevia luottamuksellisia tietoja, ilmenee, että kantajalla on tuolloin täytynyt olla tiedossaan riidanalaisen päätöksen teksti kokonaisuudessaan. Tämä tarkka tieto kyseisen päätöksen sisällöstä ja perusteluista ilmenee lisäksi 9.9.1997 päivätystä kirjeestä, jonka kantaja lähetti Italian pysyvälle edustustolle. Komissio väittää toissijaisesti, ettei kantaja ole vaatinut riidanalaisen päätöksen tiedoksi saamista kohtuullisen ajan kuluessa. Komissio muistuttaa, että se julkaisi lehdistötiedotteen 15.7.1997. Koska oli olemassa rakenneuudistussuunnitelman toteuttamiseen liittyvän kiireen sanelemia pakottavia syitä, kantajan olisi pitänyt vaatia välittömästi riidanalaisen päätöksen tiedoksi saamista kääntymällä tarvittaessa komission virkamiesten puoleen.

61 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muistuttaa tältä osin, että EY:n perustamissopimuksen 173 artiklan viidennen kohdan (josta on muutettuna tullut

EY 230 artiklan viides kohta) sanamuodosta ilmenee, että päivä, jona säädöksestä saadaan tieto, on kanteen nostamista koskevan määräajan alkamispäivän perusteena toissijainen säädöksen julkaisemispäivään tai sen tiedoksiantamispäivään nähden (asia C-122/95, Saksa v. neuvosto, tuomio 10.3.1998, Kok. 1998, s. I-973, 35 kohta ja asia T-123/97, Salomon v. komissio, tuomio 6.10.1999, Kok. 1999, s. II-2925, 42 kohta).

62 Lisäksi on syytä todeta, että komissiolla on velvollisuus julkaista Euroopan yhteisöjen virallisen lehden L-sarjassa valtiontukia koskevien sellaisten ehdollisten hyväksymispäätösten koko teksti, jotka, kuten nyt esillä olevassa asiassa, on tehty perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdassa määrätyn menettelyn päätteeksi (ks. Kilpailuoikeus Euroopan yhteisöissä, osa II A, "Valtiontukea koskevat säännöt", 1995, s. 43, 53 kohta, ja s. 55, 90 kohdan d alakohta).

63 Tässä tapauksessa komissio ei ole antanut riidanalaista päätöstä tiedoksi kantajalle. Koska päätös on julkaistu Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä 25.11.1997, määräaika on kantajan osalta alkanut kulua tästä päivästä lukien.

64 Tästä seuraa, että käsiteltävänä oleva kanne, joka on nostettu 26.11.1997, on pantu vireille perustamissopimuksen 173 artiklan viidennen kohdan mukaisessa määräajassa.

65 Kanteen tutkimatta jättämiseen tähtäävät väitteet on tästä syystä hylättävä.

Pääasia

66 Kantaja vetoaa kanteensa tueksi kolmeen kanneperusteeseen. Ensimmäinen koskee sitä, että komissio on soveltanut virheellisesti markkinatalouden ehdoin toimivan sijoittajan periaatetta (jäljempänä yksityisen sijoittajan toimintaan perustuva arviointiperuste). Toinen kanneperuste koskee sitä, että riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa asetetut edellytykset ovat suhteettomia. Kolmas kanneperuste koskee puolustautumisoikeuksien loukkaamista.

Kanneperuste, joka koskee yksityisen sijoittajan toimintaan perustuvan arviointiperusteen virheellistä soveltamista

Alustavia huomioita

67 Aluksi on muistutettava, että IRI, joka on ryhtynyt vahvistamaan kantajan pääomapohjaa, on Italian valtion holdingyhtiö. Kantaja ei kiistä sitä, että Italian viranomaiset osallistuivat suoraan kantajan rakenneuudistussuunnitelmaan sisältyneeseen pääomankorotukseen. Kantaja väittää kuitenkin, että komissio on luokitellut IRI:n toteuttaman 2 750 miljardin ITL:n suuruisen pääomasijoituksen virheellisesti valtiontueksi. Kantaja nimittäin toteaa, että IRI:n tekemä sijoitus on yksityisen sijoittajan toimintaan perustuvan arviointiperusteen mukainen eli että toisin sanoen yksityinen sijoittaja olisi samankaltaisessa tilanteessa voinut toteuttaa samansuuruisen pääomasijoituksen.

68 Tässä tapauksessa on siis arvioitava, saattoiko komissio perustellusti päätyä siihen, että 2 750 miljardin ITL:n suuruinen pääomasijoitus, jonka IRI aikoi toteuttaa riidanalaisen päätöksen tekemishetkellä ja joka oli tuolloin jo osittain maksettu (ks. edellä 11 kohta), oli perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu valtiontuki.

69 Kanneperuste sisältää kolme osaa. Ensimmäisessä osassa kantaja väittää, että IRI:n tekemä sijoitus on sellaisenaan yksityisen sijoittajan toimintaan perustuvan arviointiperusteen mukainen, koska yksityiset sijoittajat omistavat osan kantajasta. Toisessa osassa kantaja väittää, että komissio on tehnyt ilmeisiä arviointivirheitä laskiessaan vähimmäistuottoprosenttia ja sisäistä tuottoprosenttia, mikä merkitsee sitä, että komissio on rikkonut perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohtaa ja loukannut yhdenvertaisen kohtelun periaatetta ja ettei se ole perustellut päätöstään tältä osin riittävästi. Kanneperusteen kolmannessa osassa kantaja riitauttaa komission omaksuman, puhtaasti matemaattisen lähestymistavan yksityisen sijoittajan toimintaan perustuvaan arviointiperusteeseen sillä perusteella, että kyseinen lähestymistapa loukkaa niitä periaatteita, jotka ilmenevät ETY:n perustamissopimuksen 92 ja 93 artiklan sekä komission direktiivin 80/723/ETY 5 artiklan soveltamisesta valmistusteollisuuden julkisiin yrityksiin jäsenvaltioille 13 päivänä marraskuuta 1993 annetusta komission tiedonannosta (EYVL C 307, s. 3).

70 Vaikka komissio ei varsinaisesti riitautakaan kyseisen kanneperusteen tutkittavaksi ottamista, se katsoo, ettei kantaja voi saattaa kyseenalaiseksi IRI:n toteuttaman pääomasijoituksen luokittelua valtiontueksi, koska Italian viranomaiset ovat 26.6.1997 päivätyssä kirjeessään itse myöntäneet, että IRI:n toteuttama kantajan rakenneuudistussuunnitelman rahoittaminen sisältää valtiontukea (ks. edellä 33 kohta).

71 Kyseistä 26.6.1997 annettua ilmoitusta on tältä osin ensiksi tarkasteltava asiayhteydessään. Italian viranomaiset olivat 29.7.1996 päivätyssä kirjeessään komissiolle (ks. edellä 13 kohta) väittäneet, että sijoitus, jonka IRI suunnitteli tekevänsä kantajaan, ei ollut valtiontukea, koska se oli Italian viranomaisten mukaan yksityisen sijoittajan toimintaan perustuvan arviointiperusteen mukainen. Italian viranomaiset pitivät tästä kannastaan kiinni 26.6.1997 asti (Italian liikenneministeriön 23.12.1996 päivätty kirje komissiolle; Italian viranomaisten 15.1.1997 päivätty kirje komissiolle [riidanalaisen päätöksen IV osan 11. ja viimeinen kohta]; Italian viranomaisten komissiolle 25.3.1997 toimittama asiakirja [riidanalaisen päätöksen VI osan 3. kohta] ja Italian viranomaisten 3.4.1997 päivätty kirje komissiolle [riidanalaisen päätöksen VI osan 3. kohta]). Kantaja oli sitä paitsi väittänyt koko hallinnollisen menettelyn ajan, että IRI:n sijoitus oli yksityisen sijoittajan toimintaan perustuvan arviointiperusteen mukainen.

72 Italian viranomaiset myönsivät vasta hallinnollisen menettelyn lopussa suunnitelman sisältävän tukea, jotta he saisivat komissiolta myönteisen päätöksen ja voisivat suorittaa pääomasijoituksen. Edellä mainitusta 26.6.1997 päivätystä kirjeestä nimittäin ilmenee, että Italian viranomaiset tekivät kyseisen ilmoituksen "toteuttaakseen Alitalian pääomapohjan vahvistamisen" ("allo scopo di conseguire la ricapitalizzazione dell'Alitalia").

73 Se, että komissio käyttää perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan mukaista toimivaltaansa, edellyttää, että on olemassa perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu valtion tukitoimenpide. Riippumatta siitä, miten asianomainen jäsenvaltio luokittelee ilmoitetun toimenpiteen, komission on näin ollen ennen perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan nojalla tehtävän päätöksen tekemistä tarkistettava, merkitseekö kyseinen toimenpide perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea.

74 Tässä tapauksessa se, että komissio on riidanalaisessa päätöksessä luokitellut IRI:n sijoituksen kantajaan valtiontueksi, on selvästi kantajan etujen vastaista. Tämä luokittelu on nimittäin mahdollistanut sen, että komissio on riidanalaisessa päätöksessä tarkastellut toimenpiteen soveltuvuutta yhteismarkkinoille ja asettanut edellytyksiä, jotka haittaavat välittömästi kantajan toimintaa. Luokittelu on lisäksi johtanut komission toteamaan, että perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohtaa on rikottu ja että vuoden 1996 kesäkuussa suoritettu 1 000 miljardin ITL:n maksu oli lainvastainen.

75 Tästä seuraa, että kantajalla on oikeus saattaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tutkittavaksi se luokittelu, jonka komissio on riidanalaisessa päätöksessä tehnyt IRI:n sijoituksesta. Komission väitteet on näin ollen hylättävä ja on tutkittava sitä, ovatko käsiteltävänä olevan kanneperusteen eri osat perusteltuja.

Ensimmäinen osa: Yksityisten sijoittajien osallistuminen pääomapohjan vahvistamiseen

76 Kantaja väittää, että yksityisten sijoittajien osallistuminen kantajan pääomapohjan vahvistamiseen osoittaa jo sinänsä, että pääomapohjan vahvistaminen on yksityisen sijoittajan toimintaan perustuvan arviointiperusteen mukainen. Komissio on ilmeisellä tavalla jättänyt ottamatta tämän seikan huomioon. Riidanalaisessa päätöksessä nimittäin todetaan tältä osin, että "yksikään yksityinen sijoittaja ei osallistu kyseiseen 2 750 miljardin [ITL:n] pääomankorotukseen" (VII osan 5. kohta).

77 Kantaja toteaa toisaalta, että yhtiön työntekijät, jotka ovat yksityisiä sijoittajia, olivat suostuneet merkitsemään pääomankorotuksesta yhteensä 310 miljardia ITL, mikä vastaa noin 20 prosenttia yhtiön pääomasta. Toisaalta kantaja toteaa olevansa Italian pörssissä noteerattu yhtiö, josta yksityiset osakkeenomistajat omistavat jo 13,6 prosenttia 1.7.1996. Kantaja vetoaa siihen, että Italian lainsäädännön mukaan osakkeet, joiden osalta kyseisiä osakkeita jo omistavat eivät ole käyttäneet merkintäetuoikeuttaan, on tarjottava myytäviksi pörssissä. Kantaja väittää, että lukuun ottamatta 1 000 miljardin ITL:n ennakkoa, joka oli maksettu jo 1.7.1996, IRI on ainoastaan ilmoittanut olevansa valmis osallistumaan kantajan pääomapohjan vahvistamisen eri vaiheisiin, joten IRI merkitsisi suunnitellun pääomankorotuksen kokonaisuudessaan ainoastaan siinä tapauksessa, ettei kukaan yksityinen henkilö osallistuisi siihen.

78 Italian hallitus on sitä paitsi kantajan mukaan ilmaissut vakaan aikomuksensa ryhtyä yksityistämään kantajaa lähitulevaisuudessa, kunhan lupa pääomankorotukseen on saatu (Italian pääministerin 20.12.1996 päivätty kirje komission puheenjohtajalle; kannekirjelmän liite 13), kumoamalla vuoden 1996 kuluessa lain säännös, jossa säädetään, että julkisen vallan on omistettava 51 prosenttia yhtiöstä.

79 Kantaja toteaa seuraavaksi, että IRI maksoi sille 2 000 miljardia ITL (1 000 miljardia kesäkuussa 1996 ja 1 000 miljardia vuonna 1997). IRI sai

tämän jälkeen itselleen kantajan mukaan noin 787 miljardia ITL, kun 18,4 prosenttia yhtiöstä myytiin yksityisille sijoittajille. Vuoden 1998 tammikuussa päätettiin kantajan mukaan toisesta, yksityisten sijoittajien merkitsemästä pääomankorotuksesta, jonka suuruus oli noin 1 000 miljardia ITL. Kantaja väittää näin ollen, että vaikka ei otettaisi huomioon työntekijöiden pääomasijoitusta, IRI:n kokonaisinvestointi (1 213 miljardia ITL) kantajan rakenneuudistukseen on pienempi kuin yksityisten osakkeenomistajien pääomasijoitus (1 787 miljardia ITL). Kantaja toteaa lisäksi, että kantajan vastauskirjelmän jättämisen hetkellä IRI omisti kantajasta 53 prosenttia ja yksityiset osakkeenomistajat 47 prosenttia. Kantaja korostaa lopuksi, että yksityisten sijoittajien osallistuminen kantajan pääoman korottamiseen onnistui niin hyvin, ettei IRI maksanut riidanalaisessa päätöksessä hyväksyttyjä toista (500 miljardia ITL) ja kolmatta (250 miljardia ITL) osaa. Kantaja viittaa myös komission konsulttien 27.5.1998 päivättyyn kertomukseen, jossa konsultit toteavat, että "IRI:n investoima summa on osoittautunut pienemmäksi ja tuottavuus suhteellisesti suuremmaksi kuin mitä suunnitelmassa esitettiin". Komissio on kantajan mukaan näin ollen tehnyt ilmeisen virheen arvioidessaan rakenneuudistussuunnitelmaa, koska kyseinen suunnitelma oli — jo ensimmäisestä versiostaan lähtien ja ottaen huomioon silloisen tilanteen ja lyhyellä aikavälillä ennustettavissa olevan kehityksen — yksityisen sijoittajan toimintaan perustuvan arviointiperusteen mukainen.

80 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että markkinatalouden tavanomaisten edellysten mukaisesti toimivan yksityisen sijoittajan käyttäytymiseen perustuva arviointiperuste on ilmaus julkisen ja yksityisen sektorin yhdenvertaisen kohtelun periaatteesta ja että tämän periaatteen mukaan pääomia, jotka valtio antaa suoraan tai välillisesti jonkin yrityksen käyttöön olosuhteissa, jotka vastaavat tavanomaisia markkinaedellyksiä, ei voida pitää valtiontukina (asia C-303/88, Italia v. komissio, tuomio 21.3.1991, Kok. 1991, s. I-1433, 20 kohta, jäljempänä ENI -Lanerossi-tapaus ja asia T-358/94, Air France v. komissio, tuomio 12.12.1996, Kok. 1996, s. II-2109, 70 kohta).

81 Näin ollen on katsottava, että julkisista varoista maksettu pääomasijoitus on yksityisen sijoittajan toimintaan perustuvan arviointiperusteen mukainen eikä merkitse valtiontukea muun muassa silloin, kun kyseinen sijoitus toteutetaan samanaikaisesti sellaisen huomattavan pääomasijoituksen kanssa, jonka yksityinen sijoittaja toteuttaa samanlaisin edellytyksin (ks. vastaavasti edellä 80 kohdassa mainittu asia Air France v. komissio, tuomion 148 ja 149 kohta).

82 Ensinnäkin sen osalta, että työntekijät ovat osallistuneet kantajan pääomankorotukseen, komissio on saattanut perustellusti todeta, että "työntekijöiden osallistumista — — ei voida ottaa huomioon — — koska se tapahtuu hyvin erilaisissa olosuhteissa" kuin ne olosuhteet, jotka koskevat IRI:n pääomasijoitusta (riidanalaisen päätöksen VII osan 5. kohta).

83 Tältä osin on muistutettava, että kantajan työntekijät antoivat 19.6.1996 tehdyssä sopimuksessa suostumuksensa palkkojensa alentamiseen. Vastineeksi työntekijät saisivat 310 miljardin ITL:n arvosta Alitalian osakkeita, mikä vastaa ennen pitkää saatavaa vuosittaista säästöä työn hinnassa.

84 Tässä tilanteessa se, että työntekijät osallistuivat kantajan pääomankorotukseen — mikä tosiasiassa tapahtui — ei sinänsä osoita sitä, että IRI:n tekemä pääomasijoitus olisi yksityisen sijoittajan toimintaan perustuvan arviointiperusteen mukainen. Tältä osin on korostettava, että markkinataloudessa toimivan yksityisen sijoittajan käyttäytymistä ohjaavat tuottonäkymät (asia C-305/89, Italia v. komissio, tuomio 21.3.1991, Kok. 1991, s. I-1603, jäljempänä Alfa Romeo -tapaus, 20 kohta; yhdistetyt asiat C-278/92, C-279/92 ja C-280/92, Espanja v. komissio, tuomio 14.9.1994, Kok. 1994, s. I-4103, 20—22 kohta ja yhdistetyt asiat T-126/96 ja T-127/96, BFM ja EFIM v. komissio, tuomio 15.9.1998, Kok. 1998, s. II-3437, 79 kohta). Työntekijöiden osallistumisen motiivina on kuitenkin ollut työpaikkojen säilyttäminen ja siis ennen kaikkea kantajan elinkelpoisuuteen ja selviämiseen liittyvät näkökohdat pikemmin kuin tuottonäkymät.

85 Yksityisten sijoittajien osallistumisesta komissio on todennut riidanalaisessa päätöksessä seuraavaa:

"Vaikka katsottaisiin, että yksityisten sijoittajien Alitalian pääomasta omistamaa kymmenen prosentin osuutta voitaisiin pitää todella taloudellisesti merkittävänä,

yksikään yksityinen sijoittaja ei osallistu kyseiseen 2 750 miljardin [ITL:n] pääomankorotukseen." (VII osan 5. kohta).

86 Tältä osin on muistettava, että perustamissopimuksen 173 artiklaan perustuvan kumoamiskanteen yhteydessä yhteisön toimen lainmukaisuutta on arvioitava niiden tosiseikkojen ja oikeudellisten seikkojen mukaan, jotka olivat olemassa toimen tekemisen ajankohtana. Erityisesti on todettava, että komission monitahoisia arviointeja on tutkittava ainoastaan niiden seikkojen perusteella, jotka olivat komission tiedossa sen arvioidessa asiaa (asia C-288/96, Saksa v. komissio, tuomio 5.10.2000, Kok. 2000, s. I-8237, 34 kohta; yhdistetyt asiat T-371/94 ja T-394/94, British Airways ym. ja British Midland Airways v. komissio, tuomio 25.6.1998, Kok. 1998, s. II-2405, 81 kohta ja edellä 61 kohdassa mainittu asia Salomon v. komissio, tuomion 115 kohta).

87 Italian viranomaiset ja kantaja ovat kuitenkin koko hallinnollisen menettelyn ajan laskeneet sijoituksen tuoton sen oletuksen perusteella, että IRI merkitsisi suunnitellut pääomankorotukset yksin.

88 Tältä osin on muistutettava, että alkuperäinen suunnitelma perustui siihen, että IRI toteuttaisi 3 000 miljardin ITL:n pääomapanostuksen ja että kantajan työntekijät osallistuisivat pääomankorotukseen 310 miljardilla ITL:lla. Vähemmistöosakkaiden jo omistama osuus huomioon ottaen arvioitiin, että IRI omistaisi kantajasta kyseisen toimenpiteen jälkeen noin 80 prosenttia. Tätä käsitystä tukee Italian viranomaisten 6.9.1996 päivätty, komission tietojensaantipyyntöön annettu vastaus, jossa todettiin seuraavaa:

"Laskutoimituksen yksinkertaistamiseksi on lähdetty liikkeelle siitä oletuksesta, että pääomapohjan vahvistamisen jälkeen nykyiset vähemmistöosakkaat omistavat hyvin vähäisen osan yhtiöstä. Työntekijät tulevat saamaan osakkeita vas-

tineeksi palkanalennuksista ja tuottavuuden kasvusta. Tässä yhteydessä voidaan arvioida, että työntekijät tulevat omistamaan noin 20 prosenttia osakkeista ja IRI loput 80 prosenttia."

89 On vielä lisättävä, että kantajan mukaan se, että IRI omistaisi rakenneuudistuksen lopussa kantajasta 80 prosenttia, oli vähimmäisarvio. Kantaja on todennut 23.10.1996 liikenteen pääosastolla (PO VII) pitämässään esityksessä seuraavaa: "Oletus, joka perustuu 80 prosenttiin, on kaikkein pessimistisin." Samassa esityksessä kantaja on lisäksi todennut seuraavaa: "Nykyisten vähemmistöosakkaiden (noin 10 prosenttia tällä hetkellä) osuus laskee voimakkaasti, luultavasti alle yhteen prosenttiin — — työntekijät tulevat omistamaan noin 20 prosenttia tavallisista osakkeista, mutta on odotettavissa, että heillä tulee olemaan 12—15 prosentin tosiasiallinen omistusosuus."

90 Komissiolle toimitettujen tietojen perusteella komission konsultit ovat 11.12.1996 antamassaan kertomuksessa todenneet seuraavaa: "Suunnitelmassa edellytetään, että 3 000 miljardin ITL:n suuruisen pääomapohjan vahvistamisen toteuttaa yksinomaan IRI." (IV jakson C.2 kohta). Konsultit ovat lisäksi todenneet seuraavaa: "Suunnitelman mukaan IRI:n osuus kantajasta tulisi olemaan 80 prosenttia — — Vaikuttaa todennäköisemmältä, että vuonna 2000 IRI:n osuus Alitaliasta on suurempi kuin alun perin suunniteltu 80 prosentin osuus." (IV jakson C.2 kohta).

91 Kiistämättä millään tavalla mainittuja toteamuksia kantaja on 19.12.1996 päivätyssä asiakirjassa, jonka Italian viranomaiset ovat toimittaneet komissiolle 20.12.1996 päivätyllä kirjeellä, myöntänyt, että komission konsulttien kanta, jonka mukaan "IRI:n osuus Alitaliassa olisi suunnitelman toteuttamisen jälkeen todennäköisesti suurempi kuin viime heinäkuussa annetussa 'ilmoituksessa'", on hyväksyttävä. Kantaja on lisäksi 15.4.1997 päivätyllä kirjeellä ilmoittanut komissiolle, että IRI aikoi merkitä koko pääomankorotuksen, jonka määräksi oli tuolloin vahvistettu 2 800 miljardia ITL. Kirjeessä mainitaan nimittäin seuraa-

vaa: "IRI aikoo maksaa 2 800 miljardia ITL seuraavan suunnitelman mukaisesti: 1 000 miljardia ITL heinäkuussa 1996, 500 miljardia ITL heinäkuussa 1997 ja loput 1 300 miljardia ITL joulukuussa 1997. Muuta pääomasijoitusta julkisista varoista ei ole suunniteltu."

92 Tässä tilanteessa komissio on voinut perustellusti todeta riidanalaisessa päätöksessä seuraavaa: "Yksikään yksityinen sijoittaja ei osallistu kyseiseen 2 750 miljardin [ITL:n] pääomankorotukseen." Vaikka Italian hallitus totesi, että "rakenneuudistussuunnitelman päätavoite [oli] luoda suotuisat olosuhteet yhtiön yksityistämiselle" ja vaikka tätä tarkoitusta varten pidettiin mahdollisena sitä, että yksityiset sijoittajat voisivat merkitä osan suunnitellun pääomapohjan vahvistamisen toisesta osasta (heinäkuun 1996 rakenneuudistussuunnitelma), kyse on ainoastaan oletuksesta, jota kantaja itsekään ei ole ottanut huomioon laskiessaan IRI:n tekemän sijoituksen tuottoa.

93 Se, että rakenneuudistussuunnitelman tarkoituksena oli luoda suotuisat edellytykset kantajan yksityistämiselle, ei osoita sitä, että IRI:n tekemä sijoitus oli yksityisen sijoittajan toimintaan perustuvan arviointiperusteen mukainen. Vaikka rakenneuudistussuunnitelmassa mainittiinkin yksityisten sijoittajien osallistumisen mahdollisuus ja vaikka tällainen osallistuminen kantajan pääomankorotukseen todella tapahtui riidanalaisen päätöksen tekemisen jälkeen, nämä seikat eivät edellä 86 kohdassa esitetyn huomioon ottaen — ja koska riidanalaisen päätöksen tekemisen aikaan ei ollut olemassa yksityisen sijoittajan virallista sitoumusta suorittaa pääomasijoitusta, jolla olisi todellista taloudellista merkitystä — osoita, että IRI:n käyttäytyminen olisi yksityisen sijoittajan toimintaan perustuvan arviointiperusteen mukaista.

94 Edellä esitetyn perusteella ensimmäisen kanneperusteen ensimmäinen osa on hylättävä.

Toinen osa: Sellaiset ilmeiset arviointivirheet vähimmäistuottoprosentin ja sisäisen tuottoprosentin laskemisessa, jotka merkitsevät perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdan rikkomista ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteen loukkaamista, sekä perustelujen riittämättömyys

Alustavia huomioita

95 On muistutettava, että perustamissopimuksessa määritellyn valtiontuen käsite on oikeudellinen ja sitä on arvioitava objektiivisten seikkojen perusteella. Tämän takia yhteisöjen tuomioistuinten on lähtökohtaisesti valvottava kokonaisvaltaisesti sitä, kuuluuko jokin toimenpide perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan, ottaen huomioon niiden käsiteltävänä olevaan asiaan liittyvät konkreettiset seikat samoin kuin se, onko komission arvio tekninen tai monimutkainen (asia C-83/98 P, Ranska v. Ladbroke Racing ja komissio, tuomio 16.5.2000, 25 kohta, ei vielä julkaistu oikeustapauskokoelmassa).

96 Oikeuskäytännössä on katsottu, että sen arvioimiseksi, onko julkisen sijoittajan osallistuminen yrityksen pääomarakenteeseen valtiontukea, on tutkittava, olisiko yksityinen sijoittaja — joka ei kooltaan ole rinnastettavissa julkiseen sijoittajaan — samanlaisessa tilanteessa tehnyt yhtä merkittäviä pääomasijoituksia. Tältä osin on täsmennetty, että vaikka yksityisen sijoittajan käyttäytyminen, johon talouspoliittisiin tavoitteisiin pyrkivän julkisen sijoittajan toimenpiteitä on verrattava, ei välttämättä ole samanlaista kuin sellaisen tavanomaisen sijoittajan käyttäytyminen, joka sijoittaa pääomaa saadakseen sijoituksestaan voittoa jokseenkin lyhyellä aikavälillä, sen on kuitenkin oltava samanlaista kuin sellaisen yksityisen holdingyhtiön tai yksityisen konsernin käyttäytyminen, joka noudattaa kokonaisvaltaista tai alakohtaista rakennepolitiikkaa ja jota ohjaavat pidemmän aikavälin kannattavuusnäkymät (edellä 84 kohdassa mainittu Alfa Romeo -tapaus, tuomion 20 kohta; edellä 84 kohdassa mainittu asia Espanja v. komissio, tuomion 20—22 kohta ja edellä 84 kohdassa mainittu asia BFM ja EFIM v. komissio, tuomion 79 kohta).

97 Näiden periaatteiden mukaisesti komissio on ilmailualaa koskevassa tiedonannossaan esitellyn tavan, jolla se ratkaisee, ovatko lentoyhtiöille myönnetyt julkiset varat perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea. Komissio toteaa ilmailualaa koskevan tiedonannon 28 kohdassa seuraavaa: "Yleensä — — [yksityisen sijoittajan toimintaan perustuvaa arviointiperustetta] on noudatettu silloin, kun yrityksen rakenne ja tulevaisuudennäkymät ovat sellaiset, että verrattuna samankaltaiseen yksityiseen yritykseen voidaan kohtuullisessa ajassa odottaa tavanomaista tuottoa osinkojen tai pääoman kasvun muodossa." Komissio toteaa tiedonannon 28 kohdassa myös seuraavaa: "Yleensä markkinataloussijoittaja tekee pääomasijoituksen, jos hankkeesta saatavien tulevan kassavirran nykyarvo (joka tulee sijoittajalle osinkoina ja/tai pääoman kasvuna suhteutettuna riskiin) on suurempi kuin alkuperäinen sijoitus."

98 Seuraavaksi on todettava, että komissio on tutkiakseen, onko IRI:n sijoitus yksityisen sijoittajan toimintaan perustuvan arviointiperusteen mukainen, ja siis arvioidakseen, sisältääkö se perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea, tukeutunut ilmailualaa koskevan tiedonantonsa periaatteisiin. Komissio on nimittäin riidanalaisessa päätöksessä (VII osa) verrannut IRI:n sijoituksen suuruutta hankkeesta saatavan tulevan kassavirran suuruuteen nykyarvoon laskettuna yksityisen sijoittajan vaatiman vähimmäistuottoprosentin avulla. Komissio teki sen johtopäätöksen, että tässä tapauksessa sisäinen tuottoprosentti oli vähimmäistuottoprosenttia pienempi ja että sijoitus ei näin ollen ollut yksityisen sijoittajan toimintaan perustuvan arviointiperusteen mukainen.

99 Itse menetelmää, jota komissio sovelsi riidanalaisessa päätöksessä, ei voida arvostella. Vakiintuneesta oikeuskäytännöstä nimittäin ilmenee, että komissio voi vahvistaa harkintavaltansa käyttöä koskevia suuntaviivoja sellaisilla toimilla kuin ilmailualaa koskevalla tiedonannolla siltä osin kuin ne sisältävät ohjeita siitä, mitä linjaa tämän toimielimen on noudatettava, edellyttäen, ettei niillä poiketa perustamissopimuksen määräyksistä (asia C-313/90, CIRFS ym. v. komissio, tuomio 24.3.1993, Kok. 1993, s. I-1125, 34 ja 36 kohta; asia T-380/94, AIUFFASS ja AKT v. komissio, tuomio 12.12.1996, Kok. 1996, s. II-2169, 57 kohta; asia T-149/95, Ducros v. komissio, tuomio 5.11.1997,

Kok. 1997, s. II-2031, 61 kohta ja asia T-214/95, Vlaams Gewest v. komissio, tuomio 30.4.1998, Kok. 1998, s. II-717, 79 kohta).

100 Lisäksi on todettava, ettei kantaja ole riitauttanut menetelmää, jota komissio on soveltanut arvioidakseen, onko IRI:n sijoitus yksityisen sijoittajan toimintaan perustuvan arviointiperusteen mukainen. Komissio ja kantaja ovat nimittäin yhtä mieltä siitä, että sitä, onko IRI:n sijoitus yksityisen sijoittajan toimintaan perustuvan arviointiperusteen mukainen, on arvioitava vertaamalla sisäistä tuottoprosenttia vähimmäistuottoprosenttiin.

101 Vähimmäistuottoprosentin ja sisäisen tuottoprosentin laskemiseksi komissio turvautui riippumattomaan konsulttiyritykseen eli Ernst & Youngiin (riidanalaisen päätöksen V osan 1. kohta), joka laati useita kertomuksia (ks. edellä 20, 26, 32 ja 34 kohta).

102 Tällä tavoin kerättyjen tietojen perusteella komissio käytti riidanalaisessa päätöksessä vähimmäistuottoprosenttina 30:tä. Vaikka — kuten kantaja väittää — riidanalaisen päätöksen siinä osassa, joka sisältää oikeudellisen arvioinnin, ei ilmoiteta vähimmäistuottoprosentin suuruutta, kyseisen päätöksen siitä osasta, joka on otsikoitu "Tosiseikat" (V osan 2. kohta ja VI osan 2. kohta), ja oikeudenkäynnissä esitetyistä kirjelmistä ilmenee, että komissio on vahvistanut vähimmäistuottoprosentiksi 30.

103 Sisäisestä tuottoprosentista komissio toteaa riidanalaisessa päätöksessä, että se on 2 750 miljardin ITL:n sijoituksen osalta "lähellä 20:tä prosenttia" (VII osan 8. kohta). Vastauksenaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämään kirjalliseen kysymykseen komissio on todennut, että "kyse on keskiarvosta, joka sijoittuu 13,1 prosentin ja 24,8 prosentin väliin; nämä prosenttiluvut edustavat [Ernst & Youngin] laskemia [sisäisen tuottoprosentin] vähimmäis- ja enimmäisarvoa: ks. 18.6.1997 päivätty kertomus 'Section IV-A. Calculation of the IRR', s. 13 ja 14".

104 Kantaja väittää kuitenkin, ettei komissio ole riidanalaisessa päätöksessä vahvistanut sisäistä tuottoprosenttia ja vähimmäistuottoprosenttia asianmukaisesti, joten komission johtopäätös, jonka mukaan IRI:n sijoitus ei ole yksityisen sijoittajan toimintaan perustuvan arviointiperusteen mukainen, on lainvastainen.

105 Tältä osin on muistutettava, että kun komissio arvioi sitä, onko sijoitus yksityisen sijoittajan toimintaan perustuvan arviointiperusteen mukainen, kyseessä on monitahoinen taloudellinen arviointi (asia C-56/93, Belgia v. komissio, tuomio 29.2.1996, Kok. 1996, s. I-723, 10 ja 11 kohta; edellä 80 kohdassa mainittu asia Air France v. komissio, tuomion 71 kohta ja edellä 84 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat BFM ja EFIM v. komissio, tuomion 81 kohta). Komissiolla on toteuttaessaan toimen, joka merkitsee näin monitahoista taloudellista arviointia, laaja harkintavalta, ja vaikka kyseisen toimen tuomioistuinvalvonta on lähtökohtaisesti "kokonaisvaltaista" sen osalta, kuuluuko tietty toimenpide perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan (edellä 95 kohdassa mainittu asia Ranska v. Ladbroke Racing ja komissio, tuomion 25 kohta), tämä valvonta kohdistuu ainoastaan siihen, että menettelyä ja perustelemista koskevia sääntöjä on noudatettu, että riidanalaisen ratkaisun perustana olevat tosiseikat pitävät asiallisestikin paikkansa, että tällaisten seikkojen arvioinnissa ei ole tapahtunut ilmeistä arviointivirhettä ja että harkintavaltaa ei ole käytetty väärin (em. asia Belgia v. komissio, tuomion 11 kohta ja siinä mainittu oikeuskäytäntö). Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tehtävänä ei missään tapauksessa ole korvata päätöksen tekijän taloudellista arviointia omalla arvioinnillaan (edellä 99 kohdassa mainittu asia AIUFFASS ja AKT v. komissio, tuomion 56 kohta; edellä 84 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat BFM ja EFIM v. komissio, tuomion 81 kohta ja edellä 86 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat British Airways ym. ja British Midland Airways v. komissio, tuomion 79 kohta).

106 Asianosaisten tässä tapauksessa esittämiä väitteitä on tarkasteltava edellä esitetyt seikat huomioon ottaen.

Väitteet, jotka koskevat niitä seikkoja, joihin komissio ja sen konsultit ovat tukeutuneet vahvistaessaan vähimmäistuottoprosenttia

107 On muistutettava, että riidanalaisessa päätöksessä viitataan vähimmäistuottoprosentin vahvistamisen osalta komission konsulttien kertomuksiin (V ja VI osa). Riidanalaisen päätöksen perustelut ovat siis tältä osin samat kuin tätä seikkaa koskevat konsulttien kertomusten perustelut.

108 Komission konsultit toteavat 11.12.1996 ja 18.6.1997 antamissaan kertomuksissa vahvistaneensa vähimmäistuottoprosentin seuraavalla tavalla:

"Määrittääksemme tuottoprosentin, jota markkinatalouden periaatteita noudattava järkevä sijoittaja odottaisi Alitaliaan tekemältään sijoitukselta, olemme

— tutkineet suunnitelman ominaispiirteet arvioidaksemme, muodostavatko suunnitellut toimenpiteet 'tervehdyttämissuunnitelman' vai 'strategisen suunnitelman', sekä näihin toimenpiteisiin liittyvien riskien tason

— haastatelleet eri sijoittajia ja analyytikkoja

— tutustuneet komission aikaisempiin päätöksiin (Iberia-tapaus)."

109 Kantaja arvostelee jokaista seikkaa, johon komission konsultit ovat tukeutuneet vahvistaessaan käytettäväksi vähimmäistuottoprosentiksi 30, ja korostaa, ettei kyseinen prosentti voi tässä tapauksessa ylittää 20:tä.

110 Aluksi on korostettava, ettei komissio voi väittää, että kantaja olisi esittänyt keskenään ristiriitaisia käsityksiä, kun se on katsonut, että 30 prosentin suuruinen vähimmäistuottoprosentti on suhteeton, koska se oli 9.9.1996 päivätyssä kertomuksessaan komissiolle todennut seuraavaa: "Rahoitusanalyytikkojen ja lentoyhtiöihin sijoittaneiden sijoittajien kanssa käydyistä keskusteluista ilmenee, että tyyppitapauksen mukaisissa vaikeuksissa olevaan lentoyhtiöön tehtävältä uudelta pääomasijoitukselta vaadittava tuotto on 30—40 prosenttia." Komissio nimittäin irrottaa tämän otteen asiayhteydestään. Kantaja oli kertomuksessaan korostanut sitä, että koska sen rakenneuudistuksella oli vähäinen todennäköisyys epäonnistua, vähimmäistuottoprosentti oli tässä tapauksessa lähempänä tavanomaista 14,78 prosentin tuottoa kuin "rakenneuudistustuottoa", jota edellytetään vaikeuksissa olevaan lentoyhtiöön tehtävältä sijoitukselta ja joka kantajan mukaan on 30—40 prosenttia.

111 Kantaja väittää ensinnäkin, että se, luokitellaanko rakenneuudistussuunnitelma strategiseksi suunnitelmaksi vai tervehdyttämissuunnitelmaksi, ei ole relevanttia vähimmäistuottoprosentin vahvistamisen kannalta. Tällaiseen suunnitelmaan sisältyvät riskit eivät kantajan mukaan riipu sen luokittelusta.

112 On kuitenkin todettava, että kantajan väite perustuu virheelliseen näkemykseen konsulttien kertomuksista ja riidanalaisesta päätöksestä.

113 Konsulttien kertomuksista nimittäin ilmenee, että konsultit ovat "tutkineet suunnitelman ominaispiirteet arvioidakseen, muodostavatko suunnitellut toimenpiteet tervehdyttämissuunnitelman vai strategisen suunnitelman" (joulukuun 1996 ja kesäkuun 1997 kertomukset, IV jakson E.1 kohta). Komissio korostaa tältä osin, että kantajan rakenneuudistussuunnitelma sisälsi yli 30 merkittävää ja suurta pilkkomis- tai järkeistämishanketta tai sellaista hanketta, joissa nämä molemmat ominaisuudet yhtyivät. Vielä on todettava, että komission konsultit vakuuttavat tutkineensa kunkin suunnitelmaan sisältyvän eri toimenpiteen osalta "toimenpiteisiin liittyvän riskitason" (joulukuun 1996 ja kesäkuun 1997 kertomukset, IV jakson E.1 kohta).

114 Kantaja ei näin ollen voi väittää, että komission konsultit olisivat sen jälkeen, kun he olisivat "sokeasti" luokitelleet kantajan rakenneuudistussuunnitelman tervehdyttämissuunnitelmaksi, vahvistaneet vähimmäistuottoprosentin korkeaksi kyseisen luokittelun takia. Komissio ja sen konsultit ovat päinvastoin analysoineet suunnitelman eri osatekijöitä ja näihin osatekijöihin liittyviä riskejä ennen kuin ne päättivät, että suunnitelma oli tervehdyttämissuunnitelma, ja vahvistivat sen jälkeen korkean vähimmäistuottoprosentin, jossa otettiin huomioon suunnitelmaan sisältyviin eri toimenpiteisiin liittyvät riskit.

115 Kantajan väite on näin ollen hylättävä.

116 Toiseksi kantaja väittää, että Ernst & Youngin haastattelemat sijoittajat ja analyytikot eivät tunteneet kantajan taloudellista tilannetta ja sen rakenneuudistussuunnitelmaa riittävän hyvin, jotta he olisivat voineet esittää perustellun mielipiteen IRI:n sijoituksen vähimmäistuottoprosentista. Jotta voitaisiin tarkistaa toisaalta, ovatko komission konsulttien haastattelemat henkilöt voineet muodostaa perustellun ja luotettavan mielipiteen sovellettavasta vähimmäistuottoprosentista, ja toisaalta, onko suoritettu tutkimus ollut pätevä ja tyhjentävä, kantaja pitää välttämättömänä sitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin pyytää komission konsultteja täsmentämään, minkälaisia asiantuntijoita haastateltiin, minkälaisia kysymyksiä esitettiin, minkälaisia tietoja haastatelluille henkilöille annettiin ja minkälaisia vastauksia heiltä saatiin.

117 Kantaja toteaa lisäksi, että se oli nimenomaisesti laatinut komission konsultteja varten asiakirjan, joka sisälsi tietoja, jotka eivät olleet luottamuksellisia ja jotka olivat tarpeellisia kantajan rakenneuudistussuunnitelman asianmukaisen arvioimisen kannalta. Kantaja toteaa ehdottaneensa, että kyseiset tiedot olisi lähetetty haastatelluille sijoittajille. Kantaja on siis närkästynyt siitä, että komission konsultit eivät ottaneet kyseistä asiakirjaa huomioon.

118 Vastauksenaan kantajan väitteisiin komissio on esittänyt konsulttiensa 28.10.1998 päivätyn kirjeen, jossa konsultit toteavat ottaneensa yhteyttä kollegoihinsa Lontoossa, Pariisissa, Madridissa ja Frankfurtissa vahvistaakseen IRI:n

sijoitusta varten vähimmäistuottoprosentin. Ernst & Youngin paikalliset edustajat olivat puolestaan ottaneet yhteyttä "maailmankuuluihin sijoittajiin ja sellaisiin pankkeihin, jotka ovat usein mukana tällaisissa arvioinneissa". Haastatellut sijoittajat perustivat vastauksensa "niihin tietoihin, joita heillä oli yhtiöstä ja jotka konsulteilla oli lupa paljastaa". Komissio toteaa, ettei se muista saaneensa asiakirjaa, jonka kantaja väittää laatineensa Ernst & Youngia varten.

119 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kehotti 25.4.2000 prosessinjohtotoimenpiteenä kantajaa esittämään sen asiakirjan, jonka kantaja väittää laatineensa Ernst & Youngin suorittamia sijoittajien haastatteluja varten.

120 Kantaja toimitti 24.5.2000 päivätyllä kirjeellä asiakirjan, jonka otsikko on "valmistelumuistio sijoittajien kanssa Alitaliasta käytäviä keskusteluja varten". Tämä asiakirja, joka on ainoastaan yksisivuinen, sisältää ensiksi kantajan "avainluvut" vuodelle 1995 (toteutuneet luvut) ja vuodelle 2000 (arvioidut luvut), minkä jälkeen siinä mainitaan suunnitelman "avainseikat", eli uuden johdon asettaminen, 3 300 miljardin ITL:n pääomankorotus, Malpensan kenttä, Alitalia Teamin luominen ja ammattijärjestöjen kanssa tehty historiallinen sopimus.

121 Yksikään kantajan esittämistä seikoista ei kuitenkaan herätä epäilystä siitä, etteikö Ernst & Youngin haastattelemilla asiantuntijoilla olisi ollut tarpeellisia tietoja vähimmäistuottoprosentin arvioimiseksi tässä tapauksessa.

122 Tältä osin on muistutettava, että komissio oli 16.11.1996 Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä julkaistussa tiedonannossaan (ks. edellä 15 ja 16 kohta) todennut, että se aikoi "turvautua yhteen tai useampaan riippumattomaan konsulttiin" tarkistaakseen, oliko rakenneuudistussuunnitelma yksityisen sijoittajan toimintaan perustuvan arviointiperusteen mukainen (EYVL C 346, erityisesti s. 22). Ernst & Youngin haastattelemien sijoittajien on näin ollen täytynyt tietää kyseisen tiedonannon sisällöstä silloin, kun haastattelut tehtiin.

123 On todettava, että 16.11.1996 julkaistu tiedonanto sisältää viisi sivua tietoa kantajan rakenteesta, sen taloudellisen tilanteen kehittymisestä vuosina 1990—1995, vuotta 1995 koskevista luvuista (jotka olivat tuolloin joka tapauksessa jo julkiset), rakenneuudistussuunnitelman yleislinjoista ja vuosien 1996—2000 ennakoidusta kehityksestä. Kyseiseen 16.11.1996 julkaistuun tiedonantoon sisältyvät tiedot, jotka koskevat kantajan taloudellista tilannetta ja sen rakenneuudistussuunnitelmaa, ovat paljon yksityiskohtaisemmat kuin ne tiedot, jotka sisältyvät asiakirjaan, joka oli otsikoitu "valmistelumuistio sijoittajien kanssa Alitaliasta käytävistä keskusteluista". Kantajan mukaan tämä asiakirja sisälsi kuitenkin "tarpeelliset tiedot yhtiön suunnitelman asianmukaista arviointia varten". Kantajan väite on näin ollen hylättävä ilman, että olisi tarpeen ryhtyä muihin prosessinjohtotoimenpiteisiin.

Perustelujen puuttuminen vähimmäistuottoprosentin vahvistamisen osalta

124 Kantaja väittää, ettei komissio ole oikeudellisesti riittävällä tavalla perustellut sitä, että se on soveltanut Iberia-yhtiön uuden pääoman lisäyksestä 31 päivänä tammikuuta 1996 tehdyssä komission päätöksessä 96/278/EY (EYVL L 104, s. 25; jäljempänä Iberia-päätös) vahvistettua vähimmäistuottoprosenttia IRI:n sijoitukseen. Kantaja korostaa tältä osin, että Iberian tilanne oli Iberia-päätöksen tekemisen ajankohtana täysin erilainen kuin kantajan tilanne silloin, kun riidanalainen päätös tehtiin.

125 Komissio vaatii, että kantajan väite on jätettävä tutkimatta niiltä osin kuin se perustuu sellaisiin luottamuksellisiin tietoihin, joita kantajan konsultit saivat Iberia-päätöstä edeltäneen hallinnollisen menettelyn kuluessa. Kantajan konsultit toimivat nimittäin Iberia-tapauksessa komission konsultteina. Komissio toteaa, ettei se missään tapauksessa ollut velvollinen esittämään riidanalaisessa päätöksessä erityisiä selityksiä vertailusta kantajan rakenneuudistussuunnitelman ja Iberian vastaavan suunnitelman välillä (edellä 86 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat British Airways ym. ja British Midland Airways v. komissio, tuomion 443 kohta).

126 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että komission väite, joka koskee kantajan väitteen tutkimatta jättämistä, on vailla kohdetta, koska väitteen tutkimiseksi (ks. jäljempänä 127—137 kohta) voidaan tukeutua yksinomaan sellaisiin seikkoihin, jotka eivät ole suhteessa kantajaan mitenkään luottamuksellisia, eli Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä julkaistun Iberia-päätöksen (ks. edellä 124 kohta) katkelmiin ja otteisiin komission konsulttien kertomuksista, jotka komissio on antanut tiedoksi kantajalle.

127 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo ensinnäkin, ettei komissio voi väittää, että sen takia, että kantaja ja Iberia ovat eri yhtiöt, joiden rakenne on uudistettu eri aikoina, se ei olisi velvollinen esittämään riidanalaisessa päätöksessä erityisiä selityksiä vertailusta kantajan rakenneuudistussuunnitelman ja Iberian vastaavan suunnitelman välillä. Komissio itse ja sen konsultit ovat nimittäin vähimmäistuottoprosentin vahvistamiseksi IRI:n sijoitusta varten viitanneet Iberia-päätökseen (ks. edellä 107 ja 108 kohta) ja siten korostaneet sitä merkitystä, joka kantajan tilanteen ja Iberian tilanteen vertailulla on tältä osin.

128 Seuraavaksi on todettava, että komissio vahvisti Iberia-päätöksessä vähimmäistuottoprosentiksi 30 seuraavin perustein:

"Lisäksi komissio on sitä mieltä, että [vähimmäistuottoprosentti], jota markkinatalouden sääntöjen mukaan käyttäytyvä investoija vaatisi ryhtyäkseen toteuttamaan kyseistä pääomahuoltoa, on vähintään 30 prosenttia investoidun summan suuruuden ja ennen kaikkea toimeen sisältyvien riskien vuoksi. Tämä vähintään 30 prosentin tuottoaste, joka on ilmeisen korkea ja paljon markkinoilla todettuja tuottoasteita suurempi, sisältää mahdollisuuden, johon on varauduttava, nimittäin että ohjelma ei sujukaan odotetusti ja että tosiasiallinen tuotto onkin loppujen lopuksi sitä alhaisempi. Kyseisen vähimmäistuoton täytyy sitä paitsi olla suurempi kuin omien pääomakustannusten määrä, koska jälkimmäisessä ei ole otettu huomioon kaikkia yhtiöön liittyviä riskejä. Kuitenkin siitä huolimatta, että lähes kaikki riskit Arsaan liittyvästä sitoumuksesta ovat poistuneet ja liiketoiminnan tuotto on merkittävästi parantunut vuoden 1994 ja vuoden 1995 ensimmäisen vuosipuoliskon aikana, Iberia on yritys, johon liittyvä erityisriski on edelleen hyvin suuri. Yhtiön tervehdyttämiseen, sen kannattavuu-

teen pitkällä aikavälillä ja vuoteen 1999 asti laadittuihin rahoitussuunnitelmiin, joihin laskelmat yrityksen arvosta kyseisenä vuonna perustuvat, vaikuttavat erityisesti seuraavat epävarmuustekijät:

— mukauttamisohjelmaa ei ole vielä saatu päätökseen; varsinkaan aiottuja henkilöstövähennyksiä ei ole vielä aloitettu;

— yhtiöllä on viime aikoina ollut henkilöstöä koskevia ongelmia, jotka ovat ilmenneet erityisesti lentäjien lakkoiluna. Tämä sosiaalinen liikehdintä paitsi aiheuttaa suoria kustannuksia Iberian kirjanpidossa myös pilaa asiakaskunnan yhtiöstä saamaa kuvaa ja saattaa haitata mahdollisuuksia päästä ohjelmassa suunniteltuihin tuottavuuden paranemisesta johtuviin voittoihin;

— ohjelma päättyy nykyisessä muodossaan vuoden 1996 lopussa. Iberia ei vielä siihen mennessä ole päässyt tuottavuudessa ja tehokkuudessa samalle tasolle kuin sen pääasialliset kilpailijat yhteisössä. Sen vuoksi on laadittava uusi kustannustason alentamista koskeva suunnitelma ja neuvoteltava siitä työmarkkinaosapuolten kanssa. Neuvottelujen tulosta on tällä hetkellä vaikea ennustaa;

— ulkopuolisten yhtiökumppaneiden, joita ei ole vielä hankittu, olemassaolo ja osallistumistapoja koskevat edellytykset;

— Euroopan ilmaliikenteen ja maapalvelujen (handling) vapauttamisen vaikutuksia Iberian pitkän aikavälin kannattavuuteen ei vielä voida kokonaan arvioida."

129 Komissio totesi Iberia-päätöksessä seuraavaksi, että kyseiseen yhtiöön tehty sijoitus oli yksityisen sijoittajan toimintaan perustuvan arviointiperusteen mukainen, koska 30 prosentin suuruinen sisäinen tuottoprosentti oli samansuuruinen kuin vähimmäistuottoprosentti.

130 Komissio myöntää, että Iberia-päätös oli riidanalaista päätöstä edeltäneen hallinnollisen menettelyn aikaan ainoa päätös, jossa komissio oli soveltanut perusteena sisäisen tuottoprosentin ja vähimmäistuottoprosentin vertailua arvioidakseen, oliko lentoyhtiöön tehty sijoitus yksityisen sijoittajan toimintaan perustuvan arviointiperusteen mukainen. Komissio toteaa tältä osin, että kyse on ainoasta muusta asiasta, jossa asianosaiset ovat riitauttaneet toimenpiteen luokittelun. Tästä syystä oli luonnollista, että Iberia-päätös toimi ennakkotapauksena vähimmäistuottoprosentin laskemisessa tässä tapauksessa.

131 Kantaja on tästä tietoisena koko hallinnollisen menettelyn ajan väittänyt, että sen tilanne ei ollut verrattavissa Iberian tilanteeseen sellaisena kuin sitä on Iberia-päätöksessä kuvailtu ja että näin ollen kantajaan ei voitu soveltaa kyseisessä päätöksessä vahvistettua korkeaa vähimmäistuottoprosenttia (kantajan esitys komission PO VII:ssä 23.10.1996 (s. 80); Italian viranomaisten 20.12.1996 komissiolle toimittama kantajan 19.12.1996 päivätty asiakirja; kantajan konsulttien 31.1.1997 päivätty kirje komissiolle; komissiolle 8.4.1997 pidettyä kokousta varten lähetetty asiakirja ja kantajan valmistelevat selvitykset 8.4.1997 pidettyä kokousta varten). Kantaja on erityisesti korostanut, että niitä epävarmuustekijöitä, jotka olivat ominaisia Iberia-tapaukselle, ei esiinny kantajan tapauksessa.

132 Siitä perusteluvelvollisuudesta, joka komissiolla on kantajaan nähden — joka riidanalaisesta toimenpiteestä etua saavana on perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu sellainen taho, jota asia koskee — on muistutettava, että vaikka komissio ei olekaan velvollinen vastaamaan kaikkiin asianosaisen hallinnollisen menettelyn kuluessa esittämiin väitteisiin, sen on kuitenkin esitettävä päätöksessään riittävällä tavalla ne syyt, joiden takia tällaisen asianosaisen väitteiden olennaisia kohtia ei voida hyväksyä (ks. vastaavasti asia C-367/95 P, komissio v. Sytraval ja Brink's France, tuomio 2.4.1998, Kok. 1998, s. I-1719,

63 ja 64 kohta). Ottaen huomioon, että Iberia-päätös oli komission itsensäkin mukaan (ks. edellä 130 kohta) ainoa sellainen ennakkotapaus komission päätöskäytännössä, joka koski vähimmäistuottoprosentin laskemista julkisen vallan lentoyhtiöön tekemän sijoituksen osalta, on katsottava, että kantajan väitteet, joilla se pyrki osoittamaan oman tilanteensa eroavan Iberian tilanteesta, olivat olennaisia kantajan todistellessa, että IRI:n sijoitus oli yksityisen sijoittajan toimintaan perustuvan arviointiperusteen mukainen. Komissio oli näin ollen velvollinen vastaamaan kyseisiin väitteisiin riidanalaisessa päätöksessä.

133 On todettava, että riidanalaisessa päätöksessä ja komission konsulttien kertomuksissa, joihin päätöksessä viitataan, otetaan huomioon tiettyjä sellaisia kantajan tilanteeseen liittyviä ominaispiirteitä, joihin kantaja oli nimenomaan vedonnut osoittaakseen, että sen tilanne erosi Iberian tilanteesta.

134 Konsulttien joulukuussa 1996 antamassa kertomuksessa korostetaan vähimmäistuottoprosentin arvioimisen osalta sitä, että oli olemassa ammattijärjestöjen kanssa tehty sopimus ja että tietyt merkittävät hankkeet, joihin kuului muun muassa "erittäin kilpailukykyistä lentoliikenteen harjoittajaa" eli Alitalia Teamia koskeva hanke, olivat jo käynnistyneet (IV jakson E.2 kohta).

135 Riidanalaisessa päätöksessä todetaan lisäksi, että "ammattijärjestöt ovat hyväksyneet [rakenneuudistus]suunnitelman" (II osan 3. kohta; ks. myös II osan 6. kohta) ja että "Alitalia Team perustettiin 23 päivänä heinäkuuta 1996" (II osan 6. kohta). Riidanalaisessa päätöksessä todetaan myös seuraavaa: "[Rakenneuudistussuunnitelman] tavoitteena on palauttaa Alitalian kilpailukyky ja mahdollistaa sen yksityistäminen vapautettujen yhteisön markkinoiden uudessa ympäristössä. Näihin tavoitteisiin pyrittäessä pääoman korotus näkyy voimakkaana velkaantumisen vähentymisenä ja paluuna rahoitusrakenteeseen, joka on verrattavissa useimpien yhtiön kilpailijoiden rahoitusrakenteeseen. Taseen rahoitusrakenteen tervehdyttäminen aiheuttaa myös rahoituskustannusten huomattavan vähenemisen. Suunnitelmassa ennakoidaan lisäksi jatkoa niille toimille, joihin Alitalia on jo ryhtynyt tuottavuuden ja kustannusten osalta. Komissio

huomauttaa lisäksi, että yrityksen henkilökunnan tuottavuus sijoittuu tällä hetkellä samalle tasolle kuin sen yhteisössä toimivien tärkeimpien kilpailijoiden — — " (VIII osan 7. kohta). Riidanalaisessa päätöksessä selitetään lisäksi seuraavaa: "Suunnitelma, sellaisena kuin se on tammikuun 1997 jälkeen parannetussa ja hyväksytyssä muodossaan, on luonteeltaan realistinen ja mahdollistaa Alitalialle tyydyttävän kannattavuuden palauttamisen vuoteen 2000 mennessä." (VI osan 7. kohta; ks. myös VIII osan 11. kohta). Komissio korostaa myös seuraavaa: "Vuoteen 2000 mennessä odotettavien selvästi positiivisten tulosten pitäisi tyydyttää samalla kertaa tarpeet, jotka liittyvät käyttöpääomaan ja yhtiön pitkän aikavälin toiminnan kannalta välttämättömien investointien rahoitukseen, ja tarjota mahdollisuuksia elinkelpoisuuteen pitkällä aikavälillä. Niiden pitäisi myös saada aikaan luottamusta sijoittajissa ja avata tie liittoutumasopimusten kehittämiselle muiden yhtiöiden kanssa." (VIII osan 9. kohta).

136 Edellä esitetystä seuraa, että vähimmäistuottoprosentin laskemista koskevista riidanalaisen päätöksen perusteluista ei ilmene riidanalaiseen päätökseen johtanut komission päättely selkeästi ja yksiselitteisesti siten, että kantajalle selviäisivät päätöksen syyt, jotta se voisi puolustaa oikeuksiansa, ja että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin voi tutkia päätöksen laillisuuden (ks. vastaavasti asia T-16/96, Cityflyer Express v. komissio, tuomio 30.4.1998, Kok. 1998, s. II-757, 64 ja 65 kohta ja niissä mainittu oikeuskäytäntö). Komissio ei nimittäin ole riidanalaisessa päätöksessä selittänyt, miksi se katsoi tarpeelliseksi soveltaa IRI:n sijoitukseen samaa 30 prosentin suuruista vähimmäistuottoprosenttia, jota se oli käyttänyt Iberia-päätöksessä, vaikka useat riidanalaiseen päätökseen sisältyvät toteamukset antavat aihetta olettaa muun muassa, että useat niistä riskitekijöistä, jotka saivat komission Iberia-päätöksessä vahvistamaan vähimmäistuottoprosentin "hyvin korkeaksi ja paljon markkinoilla todettuja tuottoasteita suuremmaksi", eivät esiintyneet Alitalia-tapauksessa lainkaan tai niitä esiintyi siinä ainoastaan vähäisemmässä määrin (vertaa edellä esitettyjä 128 ja 135 kohtaa).

137 Näin ollen on pääteltävä, että riidanalainen päätös on perusteltu puutteellisesti, koska IRI:n sijoitukseen sovelletaan samaa vähimmäistuottoprosenttia kuin Iberia-päätöksessä.

Sisäisen tuottoprosentin laskemiseen liittyviä seikkoja koskevat väitteet

138 Kantaja väittää ensinnäkin, että komissio teki ilmeisen arviointivirheen, koska se ei ottanut sisäistä tuottoprosenttia laskiessaan huomioon maksukyvyttömyydestä aiheutuvia kustannuksia. Maksukyvyttömyydestä aiheutuvat kustannukset saadaan kantajan mukaan selville laskemalla, mikä on myönnettyjen, uudella pääomapanostuksella kokonaan takaisin maksettavien lainojen yhteissumman ja maksukyvyttömyystilanteessa samoista lainoista takaisin maksettavien summien erotus. Koska komissio ei ole ottanut kyseisiä kustannuksia huomioon, se on siten poikennut yritysten tavallisesti noudattamista rahoitusta koskevista periaatteista, konsulttiensa mielipiteestä ja omasta päätöskäytännöstään. Kantaja toteaa, että IRI-konserniin kuuluva Cofiri-niminen yhtiö oli myöntänyt sille markkinaehtoisia lainoja 1 600 miljardia ITL. Maksukyvyttömyydestä aiheutuvat kustannukset olisivat näin ollen Cofirin myöntämien lainojen osalta 1 140 miljardia ITL. Maksukyvyttömyydestä aiheutuvien kustannusten laskemiseksi olisi otettava huomioon IRI:n luottokelpoisuuden heikentyminen, jos kantaja maksukyvyttömänä purettaisiin.

139 Kantaja väittää, että se, että se maksoi 900 miljardia ITL välittömästi takaisin Cofirille ja siis IRI:lle saatuaan IRI:ltä ensimmäisen 1 000 miljardin ITL:n erän kesäkuussa 1996 (ks. edellä 11 kohta), on merkittävä seikka sisäisen tuottoprosentin laskemisen kannalta. Vaikka tämä merkitsikin lainan muuntamista pääomaksi, ei tällaisella toteamuksella ole merkitystä perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdan soveltamisen kannalta.

140 Komissio esittää vastaväitteenään, ettei maksukyvyttömyydestä aiheutuvien kustannusten sisällyttämisellä tai poisjättämisellä ole merkitystä sen kannalta, luokitellaanko investointi valtiontueksi. Kantaja korostaa tältä osin, että sen konsulttien laskelmien mukaan kantajan kannalta kaikkein edullisin sisäinen tuottoprosentti olisi maksukyvyttömyydestä aiheutuvat kustannukset mukaan lukien 24,8 prosenttia. Komissio viittaa riidanalaisen päätöksen VII osan 7. kohtaan perustellakseen, miksi maksukyvyttömyydestä aiheutuvia kustannuksia ei ole otettu huomioon sisäistä tuottoprosenttia laskettaessa. Komissio katsoo, että IRI:n kesäkuussa 1996 maksama 1 000 miljardin ITL:n ennakko (ks. edellä 11 kohta), joka käytettiin Cofirin myöntämien lainojen takaisinmaksuun, on rinnastettava lainojen muuntamiseksi pääomaksi.

141 Komissio väittää lisäksi, että se, että Cofiri, joka on julkinen yritys, on myöntänyt kantajalle lainoja, nostaa esille kysymyksen siitä, ovatko kyseiset lainat — vaikka ne olisi myönnettykin normaalein markkinaehdoin, valtiontukea, koska kantaja, joka myös on julkinen yritys, saa hyväkseen valtion hiljaisen ja rajattoman takauksen. Komissio toteaa, ettei se voinut sisällyttää kassavirran nykyarvoon sellaisia tukia, joiden lainmukaisuus on epävarma.

142 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa ensinnäkin, että komissio on riidanalaisessa päätöksessä vahvistanut, ettei se ole sisäistä tuottoprosenttia laskiessaan ottanut huomioon maksukyvyttömyydestä aiheutuvia kustannuksia. Komissio toteaa nimittäin, "ettei näissä olosuhteissa ole syytä ottaa huomioon odotettavissa olevina tuloina IRI:n maksettavaksi tulevia kustannuksia siinä tapauksessa, että Alitalia joutuu selvitystilaan" (VII osan 7. kohta).

143 Kantaja ei voi väittää, että komissio olisi näin toimiessaan poikennut konsulttiensa mielipiteestä. On nimittäin todettava, etteivät komission konsultit ole hallinnollisen menettelyn missään vaiheessa väittäneet, että maksukyvyttömyydestä aiheutuvat kustannukset olisi otettava huomioon sisäistä tuottoprosenttia laskettaessa. Konsultit ovat 18.6.1997 antamassaan kertomuksessa (s. 23) todenneet seuraavaa: "Tuottoprosentit voidaan laskea siten, että otetaan huomioon IRI:lle myönnettyjen lainojen kustannukset." Konsultit ovat siis arvioineet sisäisen tuottoprosentin kerran siten, ettei laskelmissa ole otettu huomioon maksukyvyttömyydestä aiheutuvia kustannuksia (s. 13), ja toisen kerran siten, että nämä kustannukset on otettu huomioon (s. 14).

144 Komissio perustelee sen, ettei se ole sisäistä tuottoprosenttia laskiessaan ottanut maksukyvyttömyydestä aiheutuvia kustannuksia huomioon, seuraavalla tavalla:

"Nämä maksukyvyttömyyteen liittyvät kustannukset johtuvat — — pääasiassa Cofiri-rahoitusyhtiön, IRI:n tytäryhtiön, Alitalialle ennen kesäkuuta 1996 myöntämien lyhytaikaisten lainojen menetyksestä. Ne on maksettu takaisin jo kesä- ja heinäkuussa 1996 samaan aikaan maksetun 1 000 miljardin [ITL:n] ennakon avulla, minkä takia tätä kaksoistoimenpidettä voidaan pitää käy-

tännössä lainojen muuntamisena pääomaksi. Mutta yksityinen sijoittaja, jota ohjaavat pitemmän tähtäimen kannattavuusnäkymät, ei perustaisi päätöstään mahdolliseen välittömään etuun, jos yrityksen todellinen tilanne ei ole riittävän hyvä kestävien sitoumusten perustelemiseksi." (VII osan 7. kohta).

145 Ei ole kiistetty sitä, että suurin osa vuonna 1996 toteutetusta 1 000 miljardin ITL:n suuruisesta pääomankorotuksesta käytettiin siihen, että IRI:lle maksettiin takaisin lainoja noin 900 miljardin ITL:n arvosta, ja että tätä toimenpidettä voidaan pitää lainojen muuntamisena pääomaksi.

146 Seuraavaksi on todettava, että tämä lainojen muuntaminen pääomaksi soveltuu hyvin yhteen kantajan rakenneuudistussuunnitelman tavoitteiden kanssa. Yksi suunnitelman päätavoitteista oli nimittäin alentaa "velkaantumisastetta omaan pääomaan nähden" (riidanalaisen päätöksen II osan 4., 11. ja 12. kohta ja VIII osan 7. kohta).

147 Komissio ei voi kuitenkaan väittää, että tällainen "muuntaminen" tuottaisi ainoastaan välittömän edun. Kuten se itse riidanalaisessa päätöksessä toteaa, velkaantumisen vähentäminen alentaa kantajan rahoituskustannuksia (II osan 12. kohta ja VIII osan 7. kohta). Rahoituskustannusten alentaminen parantaa kantajan kannattavuutta, mikä edistää kantajan pitkän aikavälin toiminnan kannalta välttämättömien investointien rahoitusta.

148 Myös komission väite siitä, että Cofirin myöntämät lainat olisivat mahdollisesti valtiontukea, on hylättävä. Riidanalaisessa päätöksessä ei nimittäin esitetä tätä syytä perusteena sille, ettei maksukyvyttömyydestä aiheutuvia kustannuksia otettu huomioon sisäisen tuottoprosentin laskemisessa. Komission konsultit ovat sitä paitsi 18.6.1997 antamassaan kertomuksessa todenneet, että maaliskuusta 1994 maaliskuuhun 1996 kantaja pystyi "saamaan uusia luottoja yksityisiltä

rahoituslaitoksilta" ja että "Cofirin soveltamat ehdot" eivät tänä aikana olleet "olennaisesti erilaisia markkinaehtoihin nähden" (IV jakson F.2 kohta).

149 Lisäksi on todettava, että komissio tekee maksukyvyttömyydestä aiheutuvien kustannusten osalta kehäpäätelmän. Tältä osin on muistutettava, että komissio laskee riidanalaisessa päätöksessä sisäisen tuottoprosentin arvioidakseen sitä, olisiko yksityinen sijoittaja saattanut tehdä 2 750 miljardin ITL:n sijoituksen kantajaan. Selitys, jonka komissio on esittänyt perustellakseen päätöstään olla ottamatta maksukyvyttömyydestä aiheutuvia kustannuksia huomioon sisäisen tuottoprosentin laskemisessa, perustuu kuitenkin jo siihen lähtökohtaan, ettei yksityinen sijoittaja tekisi kyseistä sijoitusta. Selityksestä ilmenee komission katsoneen, että "yrityksen todellinen tilanne ei [ollut] riittävän hyvä kestävien sitoumusten perustelemiseksi" sellaisen yksityisen sijoittajan kannalta, "jota ohjaavat pitemmän tähtäimen kannattavuusnäkymät" (VII osan 7. kohta).

150 Näin ollen on todettava, että komissio on tässä tapauksessa tehnyt ilmeisen arviointivirheen katsoessaan riidanalaisessa päätöksessä esitettyjen syiden perusteella, ettei maksukyvyttömyydestä aiheutuvia kustannuksia Cofirin myöntämien lainojen osalta ollut otettava huomioon sisäistä tuottoprosenttia laskettaessa.

151 Komission väite, jonka mukaan sillä, otetaanko maksukyvyttömyydestä aiheutuvat kustannukset huomioon vai ei, ei olisi merkitystä (ks. edellä 140 kohta), on hylättävä. Se, että komissio selittää yksityisen sijoittajan toimintaan perustuvaa arviointiperustetta tarkastellessaan (päätöksen VII osa), ettei maksukyvyttömyydestä aiheutuvia kustannuksia ole tässä tapauksessa otettava huomioon, on riittävä osoitus siitä, että tämä kysymys on merkityksellinen arvioitaessa, onko IRI:n sijoitus valtiontuki. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiana ei ole toimenpiteen kumoamista koskevassa oikeudenkäynnissä arvioida uudelleen sijoituksen sisäistä tuottoprosenttia tai tutkia sitä, jäisikö kyseinen tuottoprosentti siinä tilanteessa, että maksukyvyttömyydestä aiheutuvat kustannukset olisi otettu huomioon sitä laskettaessa, pienemmäksi kuin vähimmäistuottoprosentti (edellä 99 kohdassa mainittu asia AIUFFASS ja AKT v. komissio, tuomion 56 kohta; edellä 84 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat BFM ja EFIM v. komissio, tuomion 81 kohta ja edellä 86 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat British Airways ym. ja British Midland Airways v. komissio, tuomion 79 kohta).

152 Kantaja väittää toiseksi, että komissio on mielivaltaisesti pakottanut sen ottamaan vastattavakseen ne kustannukset, jotka aiheutuivat 700 työntekijän siirtymisestä varhaiseläkkeelle ja jotka kuuluivat valtion maksettaviksi 23.10.1996 annetun asetuksen nro 546 (joka on muunnettu 20.12.1996 annetuksi laiksi nro 640) nojalla, mikä vähensi komission konsulttien laskelmien mukaan IRI:n sijoituksen tuottoprosenttia ainakin kahdella prosenttiyksiköllä.

153 Kuten komissio perustellusti korostaa, kantaja on kuitenkin ennen riidanalaisen päätöksen tekemistä sitoutunut peruuttamattomasti ottamaan vastattavakseen 700 työntekijän varhaiseläkkeelle siirtymisestä aiheutuvat kustannukset (ks. edellä 28 ja 35 kohta). Tämän takia riidanalaiseen päätökseen sisältyvään oikeudellista arviointia koskevaan osaan ja päätösosaan ei sisälly mitään viittausta kantajan päätökseen ottaa kyseiset kulut vastattavakseen. Komissio toteaa tämän asian ainoastaan riidanalaisen päätöksen siinä osassa, joka on otsikoitu "Tosiseikat".

154 Vaikka kantaja alun perin tekikin kyseisen sitoumuksen sillä edellytyksellä, että lopullisessa päätöksessä päädytään siihen, että pääomapohjan vahvistaminen on yksityisen sijoittajan toimintaan perustuvan arviointiperusteen mukainen sijoitus, on todettava, että koska kantaja teki heinäkuussa 1997 talletuksen suljetulle tilille, kyseisestä sitoumuksesta tuli peruuttamaton (ks. edellä 35 kohta). Komission oli siis kyseinen uusi tilanne huomioon ottaen tarkistettava, oliko sijoitus yksityisen sijoittajan toimintaan perustuvan arviointiperusteen mukainen.

155 Kantaja olisi lopuksi voinut hallinnollisessa menettelyssä vastustaa sitä painostusta, jonka kantaja väittää komission siihen kohdistaneen ja joka koskee kyseisen sitoumuksen tekemistä, tai se olisi voinut vaihtoehtoisesti — kuten se teki muidenkin "edellytysten" osalta — jättää tekemättä peruuttamattoman yksipuolisen sitoumuksen. Jos kantaja olisi hallinnollisessa menettelyssä toiminut näin, komissio olisi ottanut kantaa 700 työntekijän varhaiseläkkeelle lähdön aiheuttamiin kustannuksiin riidanalaisessa päätöksessä tai muussa päätöksessä, jonka lainmukaisuuden ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi voinut tutkia.

156 Tästä seuraa, että kantajan väite siitä, että sisäinen tuottoprosentti on laskettu virheellisesti sen takia, että komissio olisi pakottanut sen ottamaan vastattavakseen 700 työntekijän varhaiseläkkeelle lähdöstä aiheutuvat kustannukset, on hylättävä.

Väite siitä, ettei rakenneuudistussuunnitelman viimeistä versiota otettu huomioon laskettaessa vähimmäistuottoprosenttia ja sisäistä tuottoprosenttia

157 Kantaja on riitauttanut sen, etteivät viimeiset muutokset, jotka rakenneuudistussuunnitelmaan tehtiin kesäkuussa 1997, saaneet komission konsultteja ja komissiota laskemaan uudelleen vähimmäistuottoprosenttia ja sisäistä tuottoprosenttia. Kantaja katsoo, että viimeisillä muutoksilla oli välitön vaikutus sijoitukseen liittyviin riskeihin ja sen tuottavuuteen.

158 On muistettava, että konsultit olivat ensimmäisessä kertomuksessaan, joka annettiin joulukuussa 1996 ja joka oli laadittu komissiolle heinäkuussa 1996 ilmoitetun rakenneuudistussuunnitelman perusteella, laskeneet, että vähimmäistuottoprosentti oli 30—40 prosenttia. Konsultit arvioivat, että vähimmäistuottoprosentti oli pikemminkin lähempänä 30:tä prosenttia. Konsulttien mukaan sisäinen tuottoprosentti oli – 12,5 prosentin ja + 25,7 prosentin välillä (11.12.1996 päivätyn kertomuksen IV jakso ja riidanalaisen päätöksen V osan 2. kohta).

159 Vuoden 1997 helmikuun muutettua suunnitelmaa tarkasteltiin 21.2.1997 päivätyssä kertomusluonnoksessa, jonka lopullinen versio on päivätty 18.6.1997 (ks. edellä 32 kohta). Konsultit toteavat tässä kertomuksessa, että vähimmäistuottoprosentiksi olisi vahvistettava 30 prosenttia. Sisäinen tuottoprosentti vaihteli konsulttien mukaan + 13,1 prosentin ja + 24,8 prosentin välillä (18.6.1997 päivätyn kertomuksen IV jakso; ks. myös riidanalaisen päätöksen VI osan 2. kohta ja VII osan 8. kohta).

160 Kuten komissio riidanalaisessa päätöksessä korostaa, vuoden 1997 touko-kesäkuussa pidettiin useita kokouksia, joissa rakenneuudistussuunnitelmaa parannettiin vielä seuraavien seikkojen osalta: kustannusten vähentämisen nopeuttaminen siirtämällä Alitalian henkilökuntaa Alitalia Teamiin aiemmin suunniteltua nopeammin; suunnitellun pääomankorotuksen määrän alentaminen 2 750 miljardiin ITL:aan ja Alitalian omistamien unkarilaisen yhtiön Malev ja kuuden Italian alueellisen lentoaseman osuuksien luovuttaminen (riidanalaisen päätöksen VI osan 5. kohta). Kyseiset rakenneuudistussuunnitelman viimeiset muutokset ilmoitettiin komissiolle Italian viranomaisten 26.6.1997 päivätyllä kirjeellä. Komission konsultit eivät ole kuitenkaan 4.7.1997 päivätyssä täydentävässä kertomuksessaan laskeneet uudelleen vähimmäistuottoprosenttia ja sisäistä tuottoprosenttia rakenneuudistussuunnitelmaan kesäkuussa 1997 tehtyjen viimeisten muutosten perusteella.

161 Asianosaiset ovat yhtä mieltä siitä, että riidanalaisessa päätöksessä käytetyt vähimmäistuottoprosentti ja sisäinen tuottoprosentti ovat ne, jotka komission konsultit olivat laskeneet 18.6.1997 päivätyssä kertomuksessaan rakenneuudistussuunnitelman viimeistä edellisen version perusteella. Komissio nimittäin vahvisti vähimmäistuottoprosentiksi 30 prosenttia (riidanalaisen päätöksen VI osan 2. kohta ja VII osan 8. kohta). Sisäinen tuottoprosentti, joka komission mukaan on "lähellä 20:tä prosenttia" (riidanalaisen päätöksen VII osan 8. kohta) on — kuten komissio on todennut vastauksenaan kirjalliseen kysymykseen — 18.6.1997 päivätyssä kertomuksessa esitettyjen lukujen keskiarvo (ks. edellä 103 kohta).

162 Näin ollen on katsottava selvitetyksi, ettei komissio ole riidanalaisessa päätöksessä arvioinut vähimmäistuottoprosenttia ja sisäistä tuottoprosenttia uudelleen kantajan rakenneuudistussuunnitelman viimeisen version perusteella.

163 Komissio toteaa vastineessaan kuitenkin seuraavaa: "[Viimeisillä rakenneuudistussuunnitelmaan tehdyillä] muutoksilla ei voi olla ratkaisevaa vaikutusta sellaiseen riskipääomasijoitukseen liittyvien epävarmuustekijöiden kannalta, jonka markkinatalouden sääntöjen mukaan toimiva yksityinen sijoittaja tekee — — . Vuoden 1997 kesäkuussa tehtyjen muutosten jälkeen ne edellytykset, jotka olisivat mahdollistaneet [vähimmäistuottoprosentin] myöhemmän alentamisen, eivät täyttyneet; vähimmäistuottoprosentti oli nimittäin suunnitelman ensim-

mäiseen versioon perustuvien arvioiden mukaisesti jo toisessa versiossa laskettu 30—40 prosentista 30 prosentin vähimmäistasolle." Korostaakseen rakenneuudistussuunnitelmaan liittyviä riskejä komissio toteaa, että huhtikuussa 1998 toteutetuissa tarkastuksissa on paljastunut, ettei rakenneuudistussuunnitelmaa ole noudatettu henkilöstön tuottavuuden ja henkilöstön vähentämistä koskevien yksityiskohtien osalta. Komissio toteaa myös, ettei kantaja ole noudattanut riidanalaisessa päätöksessä asetettuja eri edellytyksiä (ks. komission 15 päivänä heinäkuuta 1997 hyväksymän, Alitalian rakenneuudistukseen myönnetyn tuen toisesta tukierästä 3.6.1998 tehty komission päätös (EYVL C 290, s. 3)). Sisäisen tuottoprosentin osalta komissio toteaa vastauskirjelmässään, että kyseinen prosentti, joka on laskettu uudelleen suunnitelman viimeisen version perusteella, on korkeintaan 26,1 prosenttia maksukyvyttömyydestä aiheutuvat kustannukset mukaan lukienkin (vastauskirjelmän 58—60 kohta ja liite III). Sisäinen tuottoprosentti pysyy näin ollen joka tapauksessa vähimmäistuottoprosenttia pienempänä. Komissio viittaa myös kantajan vuonna 1999 tekemään heikkoon tulokseen.

164 On muistettava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ottaa riidanalaisen päätöksen lainmukaisuutta arvioidessaan huomioon ainoastaan ne seikat, jotka olivat komission tiedossa sen tehdessä riidanalaisen päätöksen (edellä 86 kohdassa mainittu asia Saksa v. komissio, tuomion 34 kohta; edellä 86 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat British Airways ym. ja British Midland Airways v. komissio, tuomion 81 kohta ja edellä 61 kohdassa mainittu asia Salomon v. komissio, tuomion 115 kohta). Kaikki komission väitteet, jotka koskevat riidanalaisen päätöksen tekemisen jälkeisiä tapahtumia, on siten hylättävä.

165 Seuraavaksi on muistettava, että komissio on täysin niiden suuntaviivojen mukaisesti, jotka se on vahvistanut ilmailualaa koskevassa tiedonannossaan (ks. edellä 96—99 kohta), katsonut riidanalaisessa päätöksessä, että menetelmä, jota oli sovellettava sen arvioimiseksi, oliko IRI:n sijoitus yksityisen sijoittajan toimintaan perustuvan arviointiperusteen mukainen, perustui sijoituksen sisäisen tuottoprosentin ja vähimmäistuottoprosentin vertaamiseen (VII osan 7. ja 8. kohta).

166 Kuten komissio vastineessaan toteaa, vähimmäistuottoprosentti on "riskistä maksettava hinta, jonka yksityinen sijoittaja vaatii tehdäkseen tietyn rahoitussitoumuksen. Kyseinen prosentti on siis suoraan verrannollinen sijoitukseen liit-

tyvään riskiin". Sisäisen tuottoprosentin osalta komissio toteaa, että kyseinen prosentti kuvaa "toimenpiteen peruskannattavuutta" (riidanalaisen päätöksen VI osan 2. kohta).

167 Komissio on riidanalaisessa päätöksessä itse todennut, että rakenneuudistussuunnitelmaan kesäkuussa 1997 tehdyt viimeiset parannukset "vähentävät rakenneuudistussuunnitelmaan liittyviä riskejä ja lisäävät edelleen pääomasijoituksen kannattavuutta" (VI osan 7. kohta). Kyseiset viimeiset muutokset ovat siis omiaan kasvattamaan sisäistä tuottoprosenttia (lisääntynyt tuottavuus) ja laskemaan vähimmäistuottoprosenttia (vähentyneet riskit).

168 Komission olisi näin ollen pitänyt arvioida vähimmäistuottoprosentti ja sisäinen tuottoprosentti uudelleen rakenneuudistussuunnitelman viimeisen version perusteella, jotta se olisi voinut arvioida asianmukaisesti, oliko IRI:n investointi yksityisen sijoittajan toimintaan perustuvan arviointiperusteen mukainen.

169 Edellä esitetystä ilmenee näin ollen, että komissio on tehnyt ilmeisen arviointivirheen katsoessaan, ettei rakenneuudistussuunnitelmaan kesäkuussa 1997 tehdyillä muutoksilla — jotka komission itsensäkin mukaan vähensivät kyseiseen suunnitelmaan liittyviä riskejä ja paransivat yrityksen kannattavuutta — ollut mitään vaikutusta vähimmäistuottoprosentin ja sisäisen tuottoprosentin laskemiseen eikä tämän vuoksi myöskään sen arvioimiseen, oliko IRI:n sijoitus yksityisen sijoittajan toimintaan perustuvan arviointiperusteen mukainen.

170 Komission sen väitteen osalta, jonka mukaan vähimmäistuottoprosentin ja sisäisen tuottoprosentin uudelleenarviointi rakenneuudistussuunnitelman viimeisen version perusteella osoittaisi, ettei yksityinen sijoittaja olisi tehnyt kyseistä sijoitusta, on muistettava, että kumoamiskanteen yhteydessä ensimmäisen

oikeusasteen tuomioistuin tutkii niiden arviointien lainmukaisuuden, jotka komissio on tehnyt riidanalaisessa päätöksessä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiana ei ole tällaisen kanteen yhteydessä arvioida uudelleen sijoituksen vähimmäistuottoprosenttia ja sisäistä tuottoprosenttia eikä lausua siitä, olisiko yksityinen sijoittaja saattanut tehdä sen sijoituksen, jonka IRI oli valmis tekemään riidanalaisen päätöksen tekemishetkellä (edellä 99 kohdassa mainittu asia AIUFASS ja AKT v. komissio, tuomion 56 kohta; edellä 84 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat BFM ja EFIM v. komissio, tuomion 81 kohta ja edellä 86 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat British Airways ym. ja British Midland Airways v. komissio, tuomion 79 kohta).

171 Edellä 137 kohdassa todettu perustelujen puutteellisuus ja edellä 150 ja 169 kohdassa todetut ilmeiset arviointivirheet huomioon ottaen kantajan vaatimukset on hyväksyttävä ja riidanalainen päätös on kumottava ilman, että ensimmäistä kanneperustetta koskevia muita väitteitä tai muita kanneperusteita olisi tarpeen tutkia.

Oikeudenkäyntikulut

172 Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska komissio on hävinnyt asian ja vastapuoli on vaatinut oikeudenkäyntikulujensa korvaamista, komissio on sen lisäksi, että se vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan, velvoitettava korvaamaan kantajan oikeudenkäyntikulut.

173 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 4 kohdan mukaan väliintulijat vastaavat omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN
(laajennettu kolmas jaosto)

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) **Alitalia-yhtiön pääomapohjan vahvistamisesta 15 päivänä heinäkuuta 1997 tehty komission päätös 97/789/EY kumotaan.**

2) **Komissio vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan, ja se velvoitetaan korvaamaan kantajan oikeudenkäyntikulut.**

3) **Air One SpA ja Air Europe SpA vastaavat omista oikeudenkäyntikuluistaan.**

Lenaerts Azizi Moura Ramos

Jaeger Mengozzi

Julistettiin Luxemburgissa 12 päivänä joulukuuta 2000.

H. Jung J. Azizi

kirjaaja laajennetun kolmannen jaoston puheenjohtaja